

e-ISSN: 2667-6117

Yıl / Year: 2025

Cilt / Volume: 7

Sayı / No: 1

Eserin Türü /

Manuscript Type:

Araştırma

Makalesi /

Research Article

DOI:

10.47136/asbuhfd.

1635160

6502 SAYILI KANUN KAPSAMINDA TÜKETİCİ KAVRAMI VE TİCARİ VEYA MESLEKİ AMAÇLA HAREKET EDEN KİŞİLERE TİCARİ VEYA MESLEKİ AMAÇ OLMAKSIZIN MAL VEYA HİZMET SUNAN KİŞİLERİN DURUMU

*Under Law No.6502 The Concept of
Consumer and Legal Status of Individuals
Who Have No Commercial or Professional
Purpose While Providing Goods or Services
to the Other Party That Acts With
Commercial or Professional Purpose*

Reyhan TUHAN BOZ*

Esen KABAŞ TEZCAN**

Öz

Tüketici kavramı her geçen gün daha fazla önem kazanmakta, buna paralel olarak da tüketici hukukundaki düzenlemeler yeniden kaleme alınmaya ihtiyaç duymaktadır. Gerek mülga 4077 sayılı Kanun'da gerekse 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da yapılan her değişiklikte tüketicinin tanımı değişmiş, kavramın kapsamı her defasında daha da genişlemiştir. Kanunkoyucu en kapsamlı hâliyle tüketiciyi ticarî veya meslekî olmayan bir amaçla hareket eden kişi olarak tanımlamıştır. Tüketici kavramını belirlerken amaç kriterinden hareket etmiştir. Bu bağlamda, ticarî veya meslekî amaçla hareket eden kişilere ticarî veya meslekî amaç olmaksızın mal veya hizmet sunan kişiler, kanunkoyucunun esas aldığı amacı taşımaktadır.

Abstract

The concept of the consumer is increasingly significant with each passing day, and alongside this, the regulations governing consumer law may require thorough revisions. The definition of the consumer has evolved with each amendment on the repealed CoCP No. 4077 as well as on the CoCP No. 6502; each amendment has expanded the scope of the concept. In the reached point, which constitutes the widest definition so far, the legislator defines a consumer as an individual acting for a purpose other than a commercial or professional one and builds the definition of consumer upon this purpose. In this manner, individuals who lack commercial and professional purposes have 'the purpose' that is contemplated by the legislator while they are providing goods or services to the other party that acts for commercial or professional purposes.

Makale Gönderim Tarihi / Received: 26.10.2024

Makale Kabul Tarihi / Accepted: 10.02.2025

Hakem Değerlendirmesi / Peer Review: Çift kör hakem. Double peer-reviewed.

Anahtar Kelimeler / Keywords:

Tüketici, Tüketici İşlemi, Ticarî veya Meslekî Amaç, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun / Consumer, Consumer Transactions, Commercial or Professional Purposes, Code on Consumer Protection

Atf / Citation:

Tuhan Boz, Reyhan ve Tezcan Kabaş, Esen. "6502 Sayılı Kanun Kapsamında Tüketici Kavramı ve Ticarî veya Meslekî Amaçla Hareket Eden Kişilere Ticarî veya Meslekî Amaç Olmaksızın Mal veya Hizmet Sunan Kişilerin Durumu." *ASBÜ Hukuk Fakültesi Dergisi* 7, no. 1 (2025) 21-40.

Yazar Bilgileri / Authors Information:

* Dr. Öğr. Üyesi, Kırıkkale Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Hukuk Anabilim Dalı, reyhantuhanboz@kku.edu.tr, ORCID: 0000-0002-6324-5860.

** Dr. Öğr. Üyesi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Hukuk Anabilim Dalı, esen.kabas@erdogan.edu.tr, ORCID: 0000-0002-0845-6470.

Sorumlu Yazar / Corresponding Author: Reyhan Tuhan Boz

Katkı Oranı / Contribution Rate: %50 - %50

Teşekkür / Acknowledgments: Bulunmamaktadır.

Finansal Destek / Financial Support: Finansal destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması / Conflict of Interest: Çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Etik Kurul Onayı / Ethics Committee Approval: Çalışma için etik kurul onayı gerekmemektedir.

Yapay Zeka Araçlarının Kullanımı / Use of Artificial Intelligence: Yapay zeka araçlarından yararlanılmamıştır.

Editör Notu: Dergi yayın ilkeleri makale değerlendirme süreci içinde değiştiği için yazar talebi doğrultusunda makale adı korunmuştur.

Extended Summary

The reason behind the regulation of the norms that protect consumers and even the existence of the concept of “consumer” is the purpose of protecting consumers against individuals on the other side of the legal transaction, who have the opportunity to abuse the weaker position of consumers. Protection of consumers is a concept that is covered under the Turkish Constitution. Art. 172 of the Turkish Constitution indicates that it is necessary to take protective and informative precautions about consumers and to encourage consumers to step up and build initiatives to protect themselves. In this manner, the Code on Consumer Protection (no. 4077, dated 23.02.1995) had been put into force, and then it had been repealed by establishing the Code on Consumer Protection (no. 6502, dated 07.11.2013). Art. 2 of the CoCP no. 6502 states that every consumer transaction and any practice regarding consumers are in the context of the CoCP. In Art. 3 of the CoCP, consumer transactions are defined as any contract or legal transaction established between consumers and real or legal persons acting for commercial or professional purposes or acting on their behalf or account.

It is necessary to scrutinise the concept of "consumer" in order to reveal the exact meaning of "consumer transactions" and draw the precise borders and context of the CoCP so it can be applied correctly. Thus, the concept of "consumer" constitutes the core of consumer law. The study focuses on providing goods or services by individuals who have no commercial or professional purpose to others who act for one of those purposes in terms of the meaning and elements of the concept of “consumer.”

Legal orders, including Turkish law, are trending toward enlarging the boundaries of the concept of consumer for the purpose of strengthening consumer protection. The CoCP no. 6502 depends on the purpose criteria that define the consumer and “individuals who act for the purposes other than commercial or professional ones.” This approach provides a wider definition compared to the repealed CoCP no. 4077. There is no doubt that if such a person purchases a good or service from someone who acts for commercial or professional purposes, e.g., if a man buys a jewel from a jeweller as a gift for his wife and buys a car for his son from a gallery, consumer transactions occur. However, what if the same man wants to sell the same jewel to the same jeweller or the same car to the same gallery; do they constitute consumer transactions?

The repealed CoCP no. 4077 had included the element of the consumer purchasing goods or services within the definition of consumer, but this definition is not included in the CoCP no. 6502 currently in force. Also, the definition of consumer transactions does not contain such an element that requires consumers to purchase any good or service. Any contract or legal transaction established between consumers and real or legal persons acting for commercial or professional purposes or acting on their behalf or account is a consumer transaction, and the consumer is not specified in the law to be in a specific position, such as the person purchasing a good or service. Moreover, the fact that a person acting for commercial or professional purposes meets the definition of "seller or provider" as defined in the definitions article of the law is not regulated as an element of the consumer transaction. I.e., even if a person acting for commercial or professional purposes does not meet the definition of seller or provider, the transaction is a commercial transaction as long as this transaction is established between an individual who is not acting for commercial or professional purposes (the consumer) and an individual acting for commercial or professional purposes or the representative of such a person. As a result, in our opinion, providing goods or services by individuals who have no commercial or professional purpose to others who act for one of those purposes should also be considered as consumer transactions.

GİRİŞ

Tüketicinin korunması düşüncesinin temelinde, tüketicinin işlemin karşı tarafına göre ekonomik ve hukukî olarak daha zayıf ve tecrübesiz olması yatmaktadır.¹ Zira tüketicinin korunması düşüncesi, esas itibariyle 19. yüzyılda Sanayi Devrimi ve buna bağlı olarak da seri üretimin artması sonucunda ortaya çıkmıştır.² Sanayi devrimi ve zamanla teknolojinin de gelişmesiyle birlikte piyasaya daha fazla ve fakat daha karmaşık ürün ve hizmetler sunulmaya başlanmıştır. Piyasaya sunulan mal ve hizmetten yararlanacak kişilerin bunların içerikleri hakkında yeterli bilgiye sahip olmamaları, bunlardan yararlanırken sağlıklı karar verememelerine sebep olmuştur. Nitekim bir yanda güçlü, deneyimli, örgütlü girişimciler yer alırken, diğer tarafta bilgi ve ekonomik yönden daha zayıf ve ihtiyacını karşılamak zorunda olması bakımından bağımlı durumda olan kişiler yer almaktadır.³ Tüm bunlar, taraflar arasında dengesizlik oluşturmakta ve sağlıklı bir irade ile karar veremeyen tüketicinin zarara uğrama riskini de beraberinde getirmektedir.⁴ Bu sebeple sözleşmenin zayıf tarafını koruyacak özel düzenlemelere ihtiyaç duyulmuştur. Bunun neticesinde de tüketici hukuku ortaya çıkmıştır.⁵

Tüketicinin korunması, Türk hukukunda Anayasa tarafından güvence altına alınmıştır. Anayasa'nın 172. maddesinde devletin tüketicileri koruyucu ve aydınlatıcı tedbirler alması, tüketicilerin kendilerini koruyucu girişimlerini teşvik etmesi gerektiği öngörülmüştür. Bu kapsamda 23.02.1995 tarihli 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun⁶ yürürlüğe konulmuştur. 07.11.2013 tarihinde ise 4077 sayılı Kanun'u yürürlükten kaldıran 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun⁷ kabul edilmiştir. 6502 sayılı TKHK m. 2'de her türlü tüketici işlemi ve tüketiciye yönelik uygulamaların kanunun kapsamında olduğu ifade edilmiştir. TKHK m. 3'te ise tüketici işlemi, ticarî veya meslekî amaçlarla hareket eden veya onun adına ya da hesabına hareket eden gerçek veya tüzel kişiler ile tüketiciler arasında kurulan, her türlü sözleşme ve hukukî işlem olarak tanımlanmıştır. İlgili hükümlerin uygulanabilmesi, başka bir ifadeyle hem tüketici işlemini hem de TKHK'nun kapsamını

¹ Hasan Seçkin Ozanoğlu, "Mukayeseli Hukuk ve Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Açısından Tüketiciyi Koruyan Düzenlemelerin Kişi Bakımından Uygulanma Alanı (Tüketici Kavramına Mukayeseli Bir Bakış)," iç. *Prof. Dr. Kemal Oğuzman'ın Anısına Armağan*, editör Nami Barlas, Abuzer Kendigelen, Suat Sarı (Beta Yayınları, 2000): 666; Rona Serozan, "Tüketiciyi Koruma Yasasının Sözleşme Hukuku Alanındaki Düzenlemesinin Eleştirisi," *Yasa Hukuk İçtihat ve Mevzuat Dergisi* 15, no. 173/4 (1996): 580-581; A. Lale Sirmen, "Tüketici Hukukunun Amacı ve Özellikleri," *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi* 8, no. Özel Sayı (2013), 2466-2467; Çağlar Özel, "Hukuksal Açısından Tüketicinin Korunması ve Tüketicinin Korunma Gerekliliğine İlişkin Bir Değerlendirme," *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 26, no. 1 (2008): 292ff.; İpek Yücer Aktürk, "Tüzel Kişi Tacirin Tüketici Sıfatı," *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 20, no. 2 (2016): 110; Özlem Tüzüner, "Madde 1/Tüzüner Şerhi," iç. *Milli Şerh, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi*, editör Özlem Tüzüner ve Hakan Tokbaş (Aristo Yayınevi, 2016): 5,17; Çağlar Özel, *Tüketicinin Korunması Hukuku* (Seçkin Yayıncılık, 2021), 34ff.

² Tüketicinin korunmasının tarihi gelişimi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Fatma Zeynep Altınar Yolcu, "Tüketicinin Korunması Kavramının Tarihsel Gelişimi ve Bu Gelişimin Türk Hukukuna Yansımaları," *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 24, no. 2 (2018): 1111ff.

³ Bkz. Altınar Yolcu, "Tüketicinin Korunması Kavramının Tarihsel Gelişimi", 1113.

⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. Altınar Yolcu, "Tüketicinin Korunması Kavramının Tarihsel Gelişimi", 1114ff.

⁵ İpek Yücer Aktürk, "Tüzel Kişi Tacirin Tüketici Sıfatı," *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 20, no. 2 (2016): 103-128, 110; Aydın Zevkliler ve Çağlar Özel, *Tüketicinin Korunması Hukuku* (Seçkin Yayıncılık, 2016), 32; Aslan, *Tüketici Hukuku*, 1ff.; Özel, *Tüketicinin Korunması Hukuku*, 48.

⁶ Kanun Numarası: 4077, Kabul Tarihi: 23/2/1995, Yayımlandığı Resmî Gazete: Tarih: 8/3/1995 Sayı: 22221

⁷ Kanun Numarası: 6502, Kabul Tarihi: 7/11/2013, Yayımlandığı Resmî Gazete: Tarih: 28/11/2013 Sayı: 28835

belirleyebilmek için öncelikle tüketici kavramının belirlenmesi gerekmektedir.⁸ Tüketici kavramı, tüketici hukukunun temelini oluşturmaktadır.⁹

Çalışmada öncelikle tüketici kavramı ve unsurları ele alınıp bu bağlamda ticarî veya meslekî amaçla hareket eden kişilere ticarî veya meslekî amaç olmaksızın mal veya hizmet sunan kişilerin durumu değerlendirilmiştir.

I. TÜKETİCİ KAVRAMI

A. Genel Olarak

Tüketici, günlük dilde, mal ve hizmetlerden yararlanan, satın alıp kullanan, tüketen kimse anlamına gelmektedir.¹⁰ Hukukî bir kavram olarak tüketiciden kimin anlaşılacağı ise tüketicinin korunmasına ilişkin mevzuatta belirlenmiştir.¹¹

Avrupa Birliği Yönergelerinde tüketici kavramına ilişkin tanımlar yer almaktadır. 20.12.1985 tarihli İşyeri Dışında Müzakere Edilen Sözleşmeler Kapsamında Tüketicinin Korunması Hakkında 85/577/EEC Sayılı Yönerge¹² m. 2'ye göre tüketici, yönerge kapsamındaki işlemlerde kendi ticareti ya da mesleği dışında sayılabilecek amaçlarla hareket eden gerçek kişidir. 25.05. 1999 tarihli Tüketici Mallarının Satışına ve İlgili Garantilere Dair Belirli Hususlar Hakkında 1999/44/EC Sayılı Yönerge¹³ m. 1/2-a hükmünde ise tüketici, yönerge kapsamındaki sözleşmelerde ticareti, işi veya mesleği dışındaki amaçlarla hareket eden gerçek kişi olarak tanımlanmıştır. 1999/44/EC Sayılı Yönergeyi yürürlükten kaldıran, 20.05.2019 tarihli Tüketici Mallarının Satımına Dair Belirli Hususlar Hakkında 2019/771 Sayılı Yönerge¹⁴ m. 2/2'ye göre tüketici, Yönerge kapsamındaki sözleşmelerde ticareti, işi, zanaatı veya mesleği dışındaki amaçlarla hareket eden gerçek kişi anlamına gelmektedir.

Türk hukukunda ilk olarak 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un m. 3/f hükmünde tüketici kavramı tanımlanmıştır. Bu hükme göre “*bir mal veya hizmeti özel amaçlarla satın alarak nihai olarak kullanan veya tüketen gerçek veya tüzel kişi*” tüketicidir. İlgili hüküm, 4822 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun¹⁵ ile 2003 yılında değiştirilmiştir.¹⁶ Değişiklik sonrası 4077 sayılı TKHK m. 3/e'de tüketici “*Bir mal veya hizmeti ticarî*

⁸ Alper Uyumaz ve Mehmet Cemil Türk, “Tacirin Tüketici Sıfatı,” *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 72, no. 3 (2023): 1591-1633, 1593; İlhan Kara, *Tüketici Hukuku*, (Yetkin Yayıncılık, 2021), 181.

⁹ Yücer Aktürk, “Tüzel Kişi Tacirin Tüketici Sıfatı”, 111.

¹⁰ Bkz. <https://sozluk.gov.tr/>. (erişim tarihi 01.10.2024).

¹¹ 18. yy.'da İngiltere'de Malony Komisyonu raporunda ilk kez tüketici tanımına yer verilerek tüketici, “*kendi özel tüketimi için bir malı alan kişi*” olarak ifade edilmiştir. Zaman içerisinde bu tanımın kapsamı konu, amaç ve kişi yönünden daha da genişlemiştir. Bkz. Akipek Öcal, Şebnem, “Madde 3/Akipek Şerhi,” iç. *Milli Şerh Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi*. editör Özlem Tüzüner ve Hakan Tokbaş (Aristo Yayınevi, 2016), 40-59: 55-56; Şebnem Akipek Öcal, Abdulkerim Yıldırım, İbrahim Ermenek ve Selda Kutla, *Tüketici Hukukunda Uzman Arabuluculuk* (Deniz Ofset Matbaacılık, 2021), 21.

¹² Council Directive 85/577/EEC of 20 December 1985 to protect the consumer in respect of contracts negotiated away from business premises, *OJ L 372*, 31.12.1985, 31–33.

¹³ Directive 1999/44/EC of the European Parliament and of the Council of 25 May 1999 on certain aspects of the sale of consumer goods and associated guarantees, *OJ L 171*, 7.7.1999, 12–16.

¹⁴ Directive (EU) 2019/771 of the European Parliament and of the Council of 20 May 2019 on certain aspects concerning contracts for the sale of goods, amending Regulation (EU) 2017/2394 and Directive 2009/22/EC, and repealing Directive 1999/44/EC, *OJ L 136*, 22.05.2019, 28-50.

¹⁵ RG. 14.03.2003 s. 25048

¹⁶ 4077 sayılı TKHK'nun tüketiciye ilişkin ilk metninde yer alan “*özel amaç*” ifadesinden tam olarak ne anlaşılması gerektiği konusunda bir belirsizlik olması ve bu doğrultuda ortaya çıkan tartışmalar kanun koyucuyu tanımda yer alan bu ifadede değişiklik yapmaya yöneltmiştir. Bkz. Ahmet Karakocalı ve Ali Suphi Kurşun, *Tüketici Hukuku* (Seçkin Yayıncılık, 2015).

veya meslekî olmayan amaçlarla edinen, kullanan veya yararlanan gerçek ya da tüzel kişi” olarak ifade edilmiştir. 28.05.2014 tarihinde 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un yürürlüğe girmesi ile tüketici kavramına mülga 4077 sayılı TKHK’den farklı bir tanım getirilerek 6502 sayılı TKHK m. 3/k’da tüketici, “Ticari veya meslekî olmayan amaçlarla hareket eden gerçek veya tüzel kişi” olarak tanımlanmıştır.¹⁷

Kanun koyucunun mevzuatta yaptığı değişikliklerle her defasında tüketici kavramının kapsamını biraz daha genişlettiği görülmektedir. 4077 sayılı TKHK’un ilk hâlinde yer alan “özel amaçla satınalarak nihai olarak kullanan veya tüketen” ifadesi yerine 2003 yılında yapılan değişiklikle “ticari veya meslekî olmayan amaçlarla edinen, kullanan veya yararlanan” ifadesi getirilmiş¹⁸ ve “satınalarak” yerine “edinen” ifadesinin tercih edilmesiyle de trampa gibi satış sözleşmesi dışındaki mülkiyetin naklini sağlayan diğer sözleşmeler de kapsama dahil edilmiştir.¹⁹ 6502 sayılı TKHK’da ise “edinen, kullanan veya yararlanan” yerine “hareket eden” ifadesi kullanılarak özellikle henüz sözleşmenin yapılmadığı durumlar da dâhil edilerek kapsam daha da genişletilmiştir.²⁰

B. Tüketici Kavramının Unsurları

6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’daki tanıma göre hukukî bir işleme taraf olan bir kimsenin tüketici olup olmadığının belirlenmesinde esas alınacak üç unsur bulunmaktadır. Bu unsurlar, ticari veya meslekî amaç taşımama, gerçek veya tüzel kişi olma ve bir harekette bulunmadır.²¹

¹⁷ 6502 sayılı TKHK’deki tanım, 25.05.1999 tarihli Tüketici Mallarının Satışına ve İlgili Garantilere Dair Belirli Hususlar Hakkında 1999/44/EC Sayılı Yönergesindeki tüketici tanımına tüzel kişilerin de eklenmiş hâlidir. Bkz. Mustafa Alper Gümüş, *6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi Cilt: 1*, (Vedat Kitapçılık, 2014), 17; Sezer Çabri, *Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi* (Adalet Yayınevi, 2021), 140; Özel, *Tüketicinin Korunması Hukuku*, 59; Yücer Aktürk, “Tüzel Kişi Tacirin Tüketici Sıfatı”, 111; Uyumaz ve Türk, “Tacirin Tüketici Sıfatı”, 1594; Osman Levent Özay, “6502 Sayılı Yasa Kapsamında Tüketici İşlemi,” *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi* 4, no. 12 (2017): 261.

¹⁸ Bu değişikliğin tüketici tanımının kapsamını genişlettiği konusunda bkz. Atilla Altop, “Türk Hukukunda, Avrupa Birliği Hukukunda ve Uygulamada Tüketici Kavramı,” *İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 3, no. 1-2 (2004): 13; Karakocalı ve Kurşun, *Tüketici Hukuku*, 26.

¹⁹ Altop, “Türk Hukukunda, Avrupa Birliği Hukukunda ve Uygulamada Tüketici Kavramı”, 13; Madde gerekçesinde de “Buna göre tüketici işlemi; eser, taşıma, simsarlık, sigorta, vekâlet, bankacılık ve benzeri sözleşmeler de dâhil olmak üzere kurulan her türlü sözleşme ve hukukî işlemi ifade eder şeklinde yeniden tanımlanmıştır. Böylece uygulamada ortaya çıkan ve tüketici sözleşmelerinin kapsamının daraltan yorumların da önüne geçilmiş olacaktır.” ifadelerine yer verilmiştir.

²⁰ Aslan, *Tüketici Hukuku*, 9; Yahya Deryal ve Yakup Korkmaz, *Yeni Tüketici Hukuku* (Adalet Yayınevi, 2015), 61. Ayrıca bkz. Şebnem Akipek Öcal ve Tamer Bozkurt, “Yargıtay Kararları Işığında Tüketici İşlemlerinde Ticari Hükümlerin Uygulanabilirliği Sorunu,” *Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 11, no. 2 (2023): 710; Çiğdem Kırca, “Tüketicinin Korunmasına İlişkin Modeller, TKHK’un Amacı ve Avrupa Birliği Tüketici Yönergelerinin Kapsamı (6502 Sayılı TKHK’un Yorumu ve TKHK’da Düzenleme Bulunmayan Konularda Tüketici İşlemlerinden Kaynaklanan Uyuşmazlıklarda Görevli Mahkeme-I),” *Yargıtay Dergisi* 43, no. 2 (2017): 289; Seda Özümucu, “6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un Hükümleri ve Yargıtay Kararları Çerçevesinde Tüketici Mahkemelerinin Görev Alanına Giren Uyuşmazlıklara Genel Bir Bakış”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 16, no. Özel Sayı (2015): 832; Ayşe Nur, Kılınc, “Takviye Edici Gıdalara İlişkin Aldatıcı Reklamlar Karşısında Tüketicinin Korunması,” *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 28, no. 2 (2024): 692.

²¹ Aslan, *Tüketici Hukuku*, 3; Deryal ve Korkmaz, *Yeni Tüketici Hukuku*, 51ff.

1. Ticarî veya Meslekî Amaç Taşımama

Tüketici olarak nitelendirilebilmenin ilk şartı, kanundaki tüketici tanımından da anlaşılacağı üzere, ticarî veya meslekî olmayan amaçlarla²² hareket etmektir. Başka bir ifadeyle, tüketici sıfatını kazanabilmek için girilen hukukî işlemde ticarî veya meslekî bir amaç taşımamak gerekir²³. Ticarî veya meslekî amaç taşımama unsuru, tüketici kavramının temel unsuru²⁴ olup, her bir somut olay bakımından işlemin hangi saikle gerçekleştirildiğinin tespit edilmesi gerekir.²⁵ Nitekim bir işlem yapılırken takip edilen amaç, tüketici sıfatının belirlenmesinde kilit rol oynamaktadır.²⁶

Kanun koyucunun işlemin hangi amaçla yapıldığından hareketle tüketici kavramını tanımlaması, işlemi yapan kişinin işlem iradesini ve dolayısıyla amaç unsurunu esas aldığı göstermektedir.²⁷

- ²² Kanunda sadece ticarî ve meslekî amaçtan bahsedildiği için ziraî amaçlarla hareket eden bir kimsenin tüketici olarak kabul edilip edilmeyeceği noktasında bir açıklık bulunmamaktadır. Doktrinde bu konuda, ziraî amaçla hareket edilen işlem kazanç elde etme amacıyla yapılmışsa, bu kişinin tüketici olarak kabul edilmemesi gerektiği; buna karşılık kişi ziraî faaliyetleri kendi bireysel ihtiyaçları için yürütüyorsa tüketici olarak kabul edilmesi gerektiği ifade edilmektedir. Bkz. Çabri, *Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi*, 150, dn. 124; Aslan, *Tüketici Hukuku*, 6; Abdulkerim Yıldırım ve Bilge Aytuğar, “Tüketici İşlemlerinde Kıymetli Evrak Düzenlenmesi,” *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 24, no. 2 (2020): 36; Mehmet Bahtiyar ve Levent Biçer, “Adi İş/Ticarî İş/Tüketici İşlemi Ayrımı ve Bu Ayrımın Önemi,” *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 22, no. 3 (2016): 413; Hüseyin Kağan Zengin, “Zirai Amaçla Gerçekleştirilen Hukuki İşlemlerin Tüketici İşlemleri Bakımından Değerlendirilmesi,” *Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 2, no. 2 (2024): 44. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Zengin, “Zirai Amaçla Gerçekleştirilen Hukuki İşlemler”, 40ff. Ziraî faaliyet kapsamında yapılan işlemlerin tüketici işlemi olmadığı yönünde Yargıtay kararları için bkz. Yargıtay 19. HD. E. 2012/5374, K. 2012/10722, T. 28.06.2012 (<https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/>, 01.12.2024); Yargıtay 13. HD. E. 2012/13659, K. 2012/17299, T. 03.07.2012 (<https://www.corpus.com.tr/>, erişim tarihi 01.12.2024).
- ²³ Ayrıntılı bilgi için bkz. Çabri, *Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi*, 83ff, 150ff.; Murat Aydoğdu ve Nalan Kahveci, *Tüketici Hukuku Dersleri* (Adalet Yayınevi, 2021), 88ff.; Aslan, *Tüketici Hukuku*, 4ff.; Hasan Seçkin Ozanoğlu, “Tüketici Sözleşmeleri Kavramı (Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un Maddi Anlamda Uygulanma Alanı),” *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 50, no. 1 (2001): 59ff.; Gümüş, *Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi*, 17; Akipek Öcal, *Milli Şerhi*, 55-56; Deryal ve Korkmaz, *Yeni Tüketici Hukuku*, 51ff.; H. Tamer İnal, *Tüketici Hukuku* (Seçkin Yayıncılık, 2015), 501; Bahtiyar ve Biçer, “Adi İş/ Ticarî İş/Tüketici İşlemi Ayrımı ve Bu Ayrımın Önemi”, 410ff.; Yücer Aktürk, “Tüzel Kişi Tacirin Tüketici Sıfatı”, 112ff.; Yıldırım ve Aytuğar, “Tüketici İşlemlerinde Kıymetli Evrak Düzenlenmesi”, 34ff.; Uyumaz ve Türk, “Tacirin Tüketici Sıfatı”, 1599ff.; Yakup Bal, “Tacirin Tüketici Sıfatı Sorunu,” *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 13, no. 50 (2022): 368ff.; Özay, “6502 Sayılı Yasa Kapsamında Tüketici İşlemi”, 264ff.; Bahaeddin Berber, “Yargı Kararları Işığında Tüketici Kavramı,” *Konya Barosu Dergisi* 1, no. 1 (2023): 45ff.; Ege Cenger, “Tüketici Hukuku Açısından Taşınır Satımında Ayıplı Mal Kavramı,” *İzmir Barosu Dergisi* 87, no. 3 (2022): 104ff.
- ²⁴ Uyumaz ve Türk, “Tacirin Tüketici Sıfatı”, 1599; Özay, “6502 Sayılı Yasa Kapsamında Tüketici İşlemi”, 264; Yücer Aktürk, “Tüzel Kişi Tacirin Tüketici Sıfatı”, 113.
- ²⁵ Yücer Aktürk, “Tüzel Kişi Tacirin Tüketici Sıfatı”, 114-115; Ayşe Nur Kılınç, “Avukatlık Ücretine İlişkin Uyuşmazlıklarda Zorunlu Arabuluculuk,” iç. *Necmettin Erbakan Hukuk Araştırmaları Özel Hukuk*. editör Zekeriya Mızırak ve Nuran Koyuncu, Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Yayınları, 2021, 339ff.
- ²⁶ Yıldırım ve Aytuğar, “Tüketici İşlemlerinde Kıymetli Evrak Düzenlenmesi”, 34; Karakocalı ve Kurşun, *Tüketici Hukuku*, 27; Ali Suphi Kurşun, “Avukatlık Sözleşmesinin Tüketici İşlemi Bakımından Değerlendirilmesi,” *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, no. 142 (2019): 292; Akipek Öcal ve Bozkurt, “Tüketici İşlemlerinde Ticari Hükümler”, 676; Aydın Ebrar Günal, *Tüketici İşlemi ve Tüketici İşlemden Doğan Uyuşmazlıkların Arabuluculuk Yoluyla Çözülmesi* (Adalet Yayınevi, 2024), 72.
- ²⁷ Ozanoğlu, “Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un Maddi Anlamda Uygulanma Alanı”, 59, 65, 72; Ozanoğlu, “Tüketiciyi Koruyan Düzenlemelerin Kişi Bakımından Uygulanma Alanı”, 672, 685; Çabri, *Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi*, 153; Cenger, “Taşınır Satımında Ayıplı Mal Kavramı”, 104;

Doktrinde de tüketici yönünden amaç teorisi olarak ifade edilen teorinin benimsendiği görülmektedir.²⁸ Bu teoriye göre, tüketici işlemin zayıf tarafı olması dolayısıyla değil, takip ettiği amaç sebebiyle tüketici sıfatını kazanmaktadır.²⁹ O hâlde tüketici, bir hukukî ilişkiye girerken ticarî veya meslekî olmayan bir amaç, yani özel nitelikte bir amaç, başka bir ifadeyle kişisel veya ailevî nitelikte özel kullanıma özgü bir amaç takip etmelidir.³⁰ Bu bakımdan ticarî veya meslekî olmayan amacı ifade etmek için kullanılan tüketim amacına göre, malın kullanılması, tüketilmesi, değerinin azaltılması ve kâr elde etme amacıyla hareket edilmemesi söz konusudur.³¹ Her ne kadar ticarî veya meslekî olmayan amaç ifadesi tüketici açısından bu şekilde anlaşılmaya müsait olsa da ticarî veya meslekî amaç kavramından ne anlaşılması gerektiği açık değildir.³² Öncelikle ticarî veya meslekî amaç kavramından ne anlaşılması gerektiğinin ve hangi durumları kapsadığının belirlenmesi gerekir.³³

Ticarî veya meslekî amacın ne olduğu konusunda doktrinde çeşitli görüşler bulunmaktadır.³⁴ Bir görüşe göre³⁵, bir mal veya hizmet, başka bir malın hammaddesi olarak ya da başka bir şekilde ticarî hayata dönüyorsa yani üretimde kullanılarak ya da kullanılmadan yeniden satışı sunuluyorsa ve o mal veya hizmet için ödenen maliyet tekrar geri kazanılabiliyorsa ticarî veya meslekî bir amaç söz konusu

Bal, "Tacirin Tüketici Sıfatı", 368; Karakocalı ve Kurşun, *Tüketici Hukuku*, 26; Ömer Faruk İlgün, *Tüketici İşlemleri Hukuku* (Legal Yayınları, 2021), 2.

²⁸ Ozanoğlu, "Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un Maddi Anlamda Uygulanma Alanı", 59, 71; Ozanoğlu, "Tüketiciyi Koruyan Düzenlemelerin Kişi Bakımından Uygulama Alanı", 671; Aydoğdu ve Kahveci, *Tüketici Hukuku Dersleri*, 88; Uyumaz ve Türk, "Tacirin Tüketici Sıfatı", 1600; Özay, "6502 Sayılı Yasa Kapsamında Tüketici İşlemi", 264; Bal, "Tacirin Tüketici Sıfatı", 368.

²⁹ Bkz. Ozanoğlu, "Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un Maddi Anlamda Uygulanma Alanı", 59; Ozanoğlu, "Tüketiciyi Koruyan Düzenlemelerin Kişi Bakımından Uygulama Alanı", 671; Bahtiyar ve Biçer, "Adi İş/ Ticarî İş/Tüketici İşlemi Ayrımı ve Bu Ayrımın Önemi", 402; Bal, "Tacirin Tüketici Sıfatı", 368; Fakat belirtmek gerekir ki *Ozanoğlu*, tüketicinin, işlemin zayıf tarafını teşkil ettiği gerçeğinin göz ardı edilemeyeceğini ve zayıf tarafı oluşturmasının, amaç ölçütünün belirlenmesinde yol göstereceğini vurgulamaktadır. Bkz. Ozanoğlu, "Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un Maddi Anlamda Uygulanma Alanı", 59, dn. 14.

³⁰ Ozanoğlu, "Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un Maddi Anlamda Uygulanma Alanı", 72; Ozanoğlu, "Tüketiciyi Koruyan Düzenlemelerin Kişi Bakımından Uygulama Alanı", 685; Serozan, "Tüketiciyi Koruma Yasasının Sözleşme Hukuku Alanındaki Düzenlemesinin Eleştirisi", 580; Çabri, *Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi*, 151; Aydoğdu ve Kahveci, *Tüketici Hukuku Dersleri*, 89; Akipek Öcal, *Millî Şerh*, 57; Karakocalı ve Kurşun, *Tüketici Hukuku*, 27; Uyumaz ve Türk, "Tacirin Tüketici Sıfatı", 1600; Bahtiyar ve Biçer, "Adi İş/ Ticarî İş/Tüketici İşlemi Ayrımı ve Bu Ayrımın Önemi", 411, 412; Altop, "Türk Hukukunda, Avrupa Birliği Hukukunda ve Uygulamada Tüketici Kavramı", 7-8; Aytekin Çelik, "Tüketici İşlemlerindeki Ticari Amaç Unsurunun Ticari İş Açısından Değerlendirilmesi," *Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 11, no. 2 (2023): 785. Tüketicinin mal veya hizmetten bizzat yararlanması da zorunlu değildir. Bkz. Çabri, *Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi*, 141; Aydoğdu ve Kahveci, *Tüketici Hukuku Dersleri*, 81-82; Ahmet Cemil Ünal, "Ticari İş-Tüketici İşlemi Ayrımı Kapsamında Tüzel Kişi Tacirlerin Durumu," *Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 6, no. 1 (2020): 46.

³¹ Akipek Öcal, Yıldırım, Ermenek, Kutla, *Tüketici Hukuku*, 23-24; Çelik, "Ticari Amaç Unsuru", 785.

³² Yücer Aktürk, "Tüzel Kişi Tacirin Tüketici Sıfatı", 112; Yıldırım ve Aytuğar, "Tüketici İşlemlerinde Kıymetli Evrak Düzenlenmesi", 35; Özay, "6502 Sayılı Yasa Kapsamında Tüketici İşlemi", 264; Çelik, "Ticari Amaç Unsuru", 778, 784. Kanun koyucu hem tüketici hem de tüketici işlemi tanımında geçen ve işlemin her bir tarafı için farklı anlamlara gelen ticarî veya meslekî amaç kavramını, bu önemine rağmen mevzuatta tanımlamamıştır. Bkz. Çelik, "Ticari Amaç Unsuru", 784.

³³ Yücer Aktürk, "Tüzel Kişi Tacirin Tüketici Sıfatı", 112.

³⁴ Görüşler için bkz. Yücer Aktürk, "Tüzel Kişi Tacirin Tüketici Sıfatı", 112 ff.; Cenger, "Taşınır Satımında Ayıplı Mal Kavramı", 105.

³⁵ Aslan, *Tüketici Hukuku*, 4.

olur.³⁶ Bir diğer görüşe göre³⁷, kişinin ticarî veya meslekî bir amaçla hareket edip etmediği onun meslekî kimliğinden anlaşılabilir. Örneğin, otomobil satın almak için kredi talebinde bulunan kişinin, kredi talep formunda basılı bulunan eczane kaşesi, otomobilin meslekî faaliyet için kullanılacağı delili sayılmıştır.³⁸ Bir başka görüşe göre³⁹, bir malı işleyerek ya da olduğu gibi çıkar karşılığı başkasına devretmek üzere edinen kişiler tüketici sayılmazlar. Bazı yazarlar⁴⁰ ise ticarî ve meslekî faaliyet kavramını ayrı ayrı ele almakta ve fakat meslekî faaliyet kavramını izah ederken esas itibarıyla ticarî faaliyet kavramıyla ilgili olarak genel kabul görmüş ilkelerden hareket etmektedirler. Bu görüşe göre ticarî faaliyet, ticaret hukukunun getirdiği yaklaşımlardan farklı şekilde ve kendine özgü ayırıcı unsurlara başvuruyla açıklanmalıdır. Bu bakımdan tüketici hukukunda arz ettiği anlam itibarıyla ticarî faaliyetten bahsedebilmek için faaliyetin kısa süreli olmayıp belirli bir süre devam etmesi, bağımsız olması yani faaliyette bulunanın işletme rizikosunu üstlenmesi, işletme ekonomisinin esaslarına uygun olarak planlı hareket etmesi ve ivazlı olması gerekir. Ticarî faaliyet için kazanç elde etme amacının varlığı önem taşımamaktadır.⁴¹ Meslekî faaliyetten bahsedebilmek için ise, süreklilik (devamlılık)⁴², organizasyon ve planlı bir yönetim ile ivazlılık kriterleri aranmaktadır.⁴³ Nihayet doktrinde savunulan ve bizim de katıldığımız son bir görüşe göre⁴⁴, ticarî veya meslekî faaliyetin tespitinde bir takım kriterler getirilmeye çalışılsa da bütün olaylara uygulanabilecek yeknesak bir kriterin kabul edilmesi yerine, her bir somut olayın özellikleri dikkate alınarak buna göre bir sonuca varılması gerekir. Öte yandan, ticarî veya meslekî faaliyetin tespiti hususunda tek bir kritere bağlı kalarak katı sınırlar çizmek kanun koyucunun amacı ile bağdaşmaz. Dolayısıyla özel amaçlarla hareket eden bir kimsenin duruma göre tüketici sayılmama ihtimali de söz konusu olabilir.⁴⁵ Bu bakımdan örneğin, tacir sıfatı ile bir otomobil

³⁶ Mal veya hizmetin maliyetinin geri kazanılmaması kriteri yerinde değildir. Nitekim işlemin yapıldığı anda ticarî veya meslekî olmayan amaçla hareket edilmiş ve fakat daha sonra söz konusu mal veya hizmetten ticarî veya meslekî bir amaçla yararlanılması durumunda bu kişiler tüketici kavramı dışında tutulmak zorunda kalır, ki bu sonuç doğru olmaz. Diğer taraftan, mal veya hizmetin maliyetinin edinene geri dönmesi hâlinde bile ticarî veya meslekî amaçla hareket edilmemiş olabilir. Bkz. Yücer Aktürk, “Tüzel Kişi Tacirin Tüketici Sıfatı”, 114. Ayrıca bkz. Bal, “Tacirin Tüketici Sıfatı”, 371.

³⁷ İnal, *Tüketici Hukuku*, 246.

³⁸ Her ne kadar yapılan işlemde eczane kaşesi kullanılsa da somut olay bakımından bu kredinin özel veya kişisel amaçla kullanılabilmesi mümkün olduğundan, krediden yararlanan kişinin tüketici olmadığını söylemek doğru olmaz. Bkz. Yücer Aktürk, “Tüzel Kişi Tacirin Tüketici Sıfatı”, 114.

³⁹ Aydoğdu ve Kahveci, *Tüketici Hukuku Dersleri*, 90.

⁴⁰ Ozanoğlu, “Tüketiciyi Koruyan Düzenlemelerin Kişi Bakımından Uygulama Alanı”, 674-675.

⁴¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. Ozanoğlu, “Tüketiciyi Koruyan Düzenlemelerin Kişi Bakımından Uygulama Alanı”, 673-674; Çelik, “Ticarî Amaç Unsuru”, 787, 788. Karş. Aydoğdu ve Kahveci, *Tüketici Hukuku Dersleri*, 89; Bahtiyar ve Biçer, “Adi İş/ Ticarî İş/Tüketici İşlemi Ayrımı ve Bu Ayrımın Önemi”, 411. Örneğin, birden fazla evi ya da işyeri olan bir kimsenin bu taşınmazlardan düzenli olarak gelir elde etmesi durumunda, devamlılık söz konusu olsa da bu faaliyet bir organizasyon çerçevesinde yerine getirilmediği için ticarî bir amaçtan bahsedilemez. Bkz. Çelik, “Ticarî Amaç Unsuru”, 788.

⁴² Meslekî faaliyet için devamlılık önemli bir unsurdur. Zira kazanç elde etmek için yürütülen bir faaliyetin sürekli olmaması durumunda meslekî faaliyet değil, ticarî faaliyet söz konusu olur. Örneğin, bir mağazada yapılan kampanyadan yararlanarak yeniden satmak ve gelir elde etmek için çok sayıda televizyon satın alan kişinin faaliyeti meslekî değildir, fakat ticarîdir. Bkz. Bahtiyar ve Biçer, “Adi İş/ Ticarî İş/Tüketici İşlemi Ayrımı ve Bu Ayrımın Önemi”, 411. Ayrıca bkz. Yıldırım ve Aytuğar, “Tüketici İşlemlerinde Kıymetli Evrak Düzenlenmesi”, 36.

⁴³ Ayrıntılı bilgi için bkz. Ozanoğlu, “Tüketiciyi Koruyan Düzenlemelerin Kişi Bakımından Uygulama Alanı”, 675ff.; Ayrıca bkz. Bahtiyar ve Biçer, “Adi İş/ Ticarî İş/Tüketici İşlemi Ayrımı ve Bu Ayrımın Önemi”, 410-411; Karakocalı ve Kurşun, *Tüketici Hukuku*, 26.

⁴⁴ Yücer Aktürk, “Tüzel Kişi Tacirin Tüketici Sıfatı”, 114-115; Bal, “Tacirin Tüketici Sıfatı”, 370-371.

⁴⁵ Bkz. Yücer Aktürk, “Tüzel Kişi Tacirin Tüketici Sıfatı”, 114-115; Bal, “Tacirin Tüketici Sıfatı”, 370-371.

satın alan kişi, bu otomobili kişisel ihtiyacı için kullanma amacı güdüyorsa bu kişinin ticarî veya meslekî amaçlarla hareket ettiğinden söz edilmemelidir.⁴⁶

Bazı durumlarda yapılan işlemde hem ticarî veya meslekî amaç hem de ticarî veya meslekî olmayan amaç takip edilmiş olabilir. Örneğin, bir avukatın hem işyerinde hem de evinde kullanmak için bilgisayar satın alması veya bir doktorun hem işyeri hem de konut olarak kullanmak üzere bir konut satın alması. Bu örneklerde birden fazla amaç söz konusu olup, hangi amaca üstünlük tanınacağı yapılan işlemin tüketici işlemi olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceğini belirleyecektir.⁴⁷ Bu tür işlemlere doktrinde karma amaçlı işlemler denilmekte ve bu durumda tüketici sıfatının tespiti bakımından çeşitli görüşler ileri sürülmektedir.⁴⁸ Bizim de katıldığımız görüşe göre⁴⁹, hangi amaç daha ağır basıyorsa o amaca üstünlük tanınmalı ve buna göre tüketici sıfatı belirlenmelidir. Şüphe hâlinde tüketici lehine yorum yapılarak işlemi tüketici işlemi saymak gerekir.⁵⁰ Bu bakımdan örneğin, bir araç ruhsata hususî olarak işlenmiş ve onun çoğunlukla ticarî veya meslekî amaç için özgülendiği somut delillerle ispat edilememişse bu durumda aracın hususî özelliğinin daha ağırlıklı olduğu; buna karşılık ruhsata ticarî olarak işlenmişse ve çoğunlukla hususî amaca özgülendiği somut delillerle ispat edilememişse bu durumda da ticarî özelliğinin daha ağırlıkta olduğu sonucuna varılmalıdır.⁵¹ Başka bir görüşe göre⁵², karma amaçlı işlemlerde muhasebe tekniği açısından bir bölünme mümkün olmadığı için bu işlemler bir bütün olarak kayda geçeceğinden yapılan işlemi tüketici işlemi olarak kabul etmek mümkün olmayacaktır. Bir diğer görüşe göre⁵³, edinilen mal veya hizmetin ticarî veya meslekî amaçla olmayan kısmı, ticarî veya meslekî amaçla edinilen kısımdan ayrıştırılabiliyorsa, bu kısımlar bakımından

⁴⁶ Bkz. Yücer Aktürk, “Tüzel Kişi Tacirin Tüketici Sıfatı”, 115.

⁴⁷ Çabri, *Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi*, 156; Uyumaz ve Türk, “Tacirin Tüketici Sıfatı”, 1601-1602; Yücer Aktürk, “Tüzel Kişi Tacirin Tüketici Sıfatı”, 115. “Ancak bir mal veya hizmet, ticarî veya meslekî amaçla alınmasına rağmen istisnai olarak özel amaçlar için de kullanılıyorsa ya da özel amaçlar için alınmasına rağmen istisnai olarak ticarî veya meslekî amaçlarla da kullanılıyorsa, bu durumda karma amaçtan söz edilemez. Zira karma amaçtan anlaşılması gereken istisnai kullanımların var olması değil, her iki amacın da birlikte var olmasıdır”, bkz. Uyumaz ve Türk, “Tacirin Tüketici Sıfatı”, 1602. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin bir kararına göre; “Bir ticarî ortaklığın kendi adına araç alması ve bu aracı ticarî ortaklığın işlerinde kullanması ve bazen de özel nitelikte kullanması, işlemin niteliğini değiştirmez. Aksi halin düşünülmesi hem vergi yasaları ve hem de ortaklık bilançosu bakımından karışıklıklar yaratacak nitelik taşımaktadır. Bu itibarla, taraflar arasındaki uyumsuzluğun çözümünde 4077 sayılı Yasanın uygulanması söz konusu değildir.”, bkz. Yargıtay 11. HD. E. 1997/1815, K. 1997/5112, T. 26.06.1197 (<https://www.corpus.com.tr/>, erişim tarihi 01.12.2024).

⁴⁸ Ayrıntılı bilgi için bkz. Aydoğdu ve Kahveci, *Tüketici Hukuku Dersleri*, 96ff.; Çabri, *Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi*, 156-157; Cenger, “Taşınır Satımında Ayıplı Mal Kavramı”, 107-108.

⁴⁹ Ozanoğlu, “Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un Maddi Anlamda Uygulanma Alanı”, 61; Ozanoğlu, “Tüketiciyi Koruyan Düzenlemelerin Kişi Bakımından Uygulama Alanı”, 682; Bal, “Tacirin Tüketici Sıfatı”, 372. Ayrıca bkz. Vahit Doğan, “Tüketici Akitlerine Uygulanacak Hukukun Tespiti,” *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 5, no. 1-2 (Prof. Dr. M. Şakir Berki’ye Armağan) (1996): 157.

⁵⁰ Çabri, *Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi*, 156. Avrupa Birliği Adalet Divanı karma amaçla yapılan bir işlemde, ticarî veya meslekî olmayan amacın baskın olması sebebiyle tüketici işlemi sayılması gerektiğini kabul etmiştir. Bkz. Aydoğdu ve Kahveci, *Tüketici Hukuku Dersleri*, 96, dn. 113.

⁵¹ Bkz. Aydoğdu ve Kahveci, *Tüketici Hukuku Dersleri*, 97-98; Bal, “Tacirin Tüketici Sıfatı”, 372. Amacın ağırlığının nasıl belirleneceği yönünde bkz. Aydoğdu ve Kahveci, *Tüketici Hukuku Dersleri*, 97-98; Uyumaz ve Türk, “Tacirin Tüketici Sıfatı”, 1603.

⁵² Zevkliler’in görüşü için bkz. Aydoğdu ve Kahveci, *Tüketici Hukuku Dersleri*, 96; Çabri, *Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi*, 156; Doğan, “Tüketici Akitlerine Uygulanacak Hukuk”, 157; Yücer Aktürk, “Tüzel Kişi Tacirin Tüketici Sıfatı”, 115; Uyumaz ve Türk, “Tacirin Tüketici Sıfatı”, 1602; Günal, *Tüketici İşlemi*, 82.

⁵³ Yücer Aktürk, “Tüzel Kişi Tacirin Tüketici Sıfatı”, 115. Ayrıca bkz. Aydoğdu ve Kahveci, *Tüketici Hukuku Dersleri*, 97-98.

tüketici sıfatının mevcut olduğunu kabul etmek gerekir. Bir başka görüşe göre⁵⁴, işleme konu mal veya hizmetin ticarî veya meslekî amaçlı olmayan kısımlarını diğer kısımlardan ayırmak mümkün ise bu kısımlar bakımından tüketici sıfatı söz konusu olacak, diğer kısım için ise tüketici sıfatından söz edilemeyecektir. Şayet işlem bölünebilir nitelikte değilse, o zaman hangi amacın daha ağır bastığına bakılarak bir sonuca varılmalıdır.

Bir kimsenin ticarî veya meslekî bir amaç taşıyıp taşımadığı, hukukî işlemin yapıldığı ana göre belirlenir. Bu bakımdan bir kimsenin tüketici olup olmadığı belirlenirken işlemi yaptığı andaki iradesi esas alınır.⁵⁵ İşlemi yaptıktan sonra ticarî ve meslekî olmayan amacının değişmesi, yapılan işlemin niteliğini etkilemez. Örneğin, barınma amacıyla edinilen konutun, daha sonra işyeri olarak kullanılması, başkasına satılması ya da kiraya verilmesi⁵⁶, söz konusu işlemi tüketici işlemi olmaktan çıkarmaz. Nitekim önemli ve belirleyici olan işlemin yapıldığı andaki tüketicinin iradesidir. Keza aynı husus bu durumun tersi için de geçerlidir. Şöyle ki, ticarî veya meslekî amaçla edinilen bir yerin daha sonra konut olarak kullanılmaya başlanması, yapılan işlemin niteliğini değiştirmeyecek ve söz konusu işlem tüketici işlemi hâline gelmeyecektir.⁵⁷

Bazı durumlarda yapılan işlemdeki ürün sayısı da ticarî veya meslekî amaçla hareket edilip edilmediği noktasında belirleyici olabilir. Edinilen malın miktarı ya da sayısı arttıkça kişinin meslekî ve ticarî olmayan amaçla hareket edip etmediği sorgulanmakta ve tüketici olmadığı sonucuna varılabilmektedir.⁵⁸ Belirtmek gerekir ki, işlemin yapıldığı anda birden çok ürün edinilmesi ile tüketicinin sahip olduğu ürünlerin sayısı birbirinden ayrı tutulmalıdır. Bu bakımdan örneğin, üç evi olan bir kimse aldığı dördüncü evi yazlık olarak kullanmak amacıyla, yani özel bir amaçla edinmiş olabilir. Bununla birlikte bu kişinin aynı anda üç ev alması durumunda bir düşünmek gerekir. Bu evleri ailesinin

⁵⁴ Aydoğdu ve Kahveci, *Tüketici Hukuku Dersleri*, 97; Uyumaz ve Türk, “Tacirin Tüketici Sıfatı”, 1603.

⁵⁵ Aydoğdu ve Kahveci, *Tüketici Hukuku Dersleri*, 88; Çabri, *Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi*, 158; Yücer Aktürk, “Tüzel Kişi Tacirin Tüketici Sıfatı”, 116; Emel Tekten, “Tüzel Kişi Tacirlerin Tüketici Sıfatı Sorunu ve Bu Kapsamda Taraf Oldukları Hukukî Uyuşmazlıkların Ticarî/Tüketici Dava Şartı Arabuluculuğa Etkileri.” *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 31, no. 1 (2023): 10; Özay, “6502 Sayılı Yasa Kapsamında Tüketici İşlemi”, 266; Berber, “Yargı Kararları Işığında Tüketici Kavramı”, 46; Ünal, “Ticarî İş-Tüketici İşlemi Ayrımı”, 46; Mehmet Doğar, “Karma Kullanım Amaçlı Bir Konut Satışı Açısından TKHK Hükümlerinin Uygulanması Sorunu.” *Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi*, 1 (2021): 318-319. Şu husus da belirtmek gerekir ki, işlemin yapıldığı anda ticarî veya meslekî olmayan bir amaç varmış gibi gösterip daha sonradan ticarî veya meslekî bir amaçla hareket edilmişse o zaman yapılan işlem tüketici işlemi olarak kabul edilemez. Örneğin, konut kredisi sözleşmesinde kredi alanın amacı barınma ihtiyacını karşılamak olmadığı hâlde TKHK hükümlerinden yararlanmak için bu amaçla hareket edilmiş gibi gösterilmişse, sonradan taraflar arasında bir uyuşmazlık çıktığında kredi alan, yapılan sözleşmenin TKHK m. 32 kapsamında olduğunu ileri süremeyecektir. Bu konuda ispat yükü kredi verendedir. Bkz. Çabri, *Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi*, 158, dn. 143.

⁵⁶ Tüketici konutu barınma amacıyla edinmekte, fakat konut kredisini ödemek için bu konutu belli bir süreyle kiraya vermişse, bu işlem de yine tüketici işlemi olarak kabul edilmektedir. Nitekim burada tüketicinin asıl amacı konut edinmek, yani barınma ihtiyacını karşılamak olup belirli bir zamana kadar ya da borç bitene kadar konutun kiraya verilmesi işlemin niteliğini değiştirmez. Bkz. Çabri, *Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi*, 153.

⁵⁷ Çabri, *Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi*, 93, 152-153, 158; Aydoğdu ve Kahveci, *Tüketici Hukuku Dersleri*, 88-89; Doğar, “Karma Kullanım Amaçlı Bir Konut Satışı”, 318-319. Bazı durumlarda tüketicinin amacı ticarî veya meslekî olmayan bir amaç, bireysel kullanım olsa da örneğin, daha az vergi vermek için aldığı aracın şirket adına kaydedilmesi durumunda yapılan işlem tüketici işlemi olarak kabul edilmeyecektir. Bkz. Çabri, *Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi*, 158, dn. 143; Aydoğdu ve Kahveci, *Tüketici Hukuku Dersleri*, 88. Bu yönde Yargıtay kararı için bkz. YHGK E. 2011/19-500, K. 2011/550, T. 21.09.2011 (<https://www.corpus.com.tr/>, erişim tarihi 01.12.2024).

⁵⁸ Çabri, *Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi*, 94; Aydoğdu ve Kahveci, *Tüketici Hukuku Dersleri*, 94; Cenger, “Taşınır Satımında Ayrıplı Mal Kavramı”, 106-107.

kullanımı için alıyorsa ve her birini çocuklarına hediye etmek amacıyla alıyorsa o zaman bu işlem tüketici işlemi sayılmalıdır. Esasında burada yine sayıya değil, kişinin işlemi yapma amacına bakılmaktadır.⁵⁹

2. Gerçek veya Tüzel Kişi Olma

Kanun koyucu ticarî veya meslekî amaç taşımayan hem gerçek kişilerin hem de tüzel kişilerin tüketici olabileceğini ifade etmiştir.⁶⁰ Kanunda esas olarak korunmak istenen gerçek kişilerdir.⁶¹ Fakat tüzel kişilerin de gerçek kişiler gibi ticarî veya meslekî amaç taşımadan gerçekleştirdiği hukukî işlemler olabilir.⁶² Özellikle kâr amacı gütmeyen, ideal amaç taşıyan tüzel kişiler, dernekler, vakıflar ve tüketici örgütlerinin tüketici olarak kabul edilmesi mümkündür.⁶³ Örneğin, yaşlıların bakımı amacıyla kurulan bir denneğin amacını gerçekleştirmek üzere bazı bakım malzemelerini satın alması hâlinde ticarî ve meslekî amaç taşımadan gerçekleştirdiği bir hukukî işlem söz konusudur ve tüketici sayılmalıdır. Bununla birlikte tüzel kişi tacirlerin tüketici olarak kabul edilip edilemeyeceği tartışmalıdır.

Türk Ticaret Kanunu m. 19 hükmünde tacirin borçlarının ticarî iş olduğu yönünde bir karine öngörülmüştür. Bununla birlikte hükümde gerçek kişi tacirlerin belli şartlar altında adı işlerinin de olabileceği kabul edilmiştir. Gerçek kişi tacir, işlemi yaptığı anda bunun ticarî işletmesiyle ilgili

⁵⁹ Aydoğdu ve Kahveci, *Tüketici Hukuku Dersleri*, 94; Çabri, *Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi*, 94. Yargıtay'ın konu ile ilgili farklı kararları bulunmaktadır. Bir uyuşmazlıkta bir kimsenin aynı anda iki konut almasını tüketici işlemi olarak kabul ederken; üç konut almasını tüketici işlemi olarak kabul edilmemiştir. Bkz. Yargıtay 13. HD. E. 2011/3631, K. 2011/9422, T. 14.06.2011; Yargıtay 14. HD. E. 2007/4661, K. 2007/6781, T. 05.06.2007; Samsun BAM 2. HD. 2017/467, K. 2017/439, T. 16.06.2017 (<https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/>, erişim tarihi 01.12.2024); Yargıtay 13. HD. E. 2015/5232, K. 2015/8680, T. 18.3.2015 kararında, “geleceğini garanti altına almak amacıyla 6 bağımsız bölüm satın alan davacının tüketici kapsamına giremeyeceği gerekçesi ile taraflar arasında 6502 sayılı Yasa kapsamında kalan bir ilişkinin mevcut olmadığı” şeklinde hüküm vermiştir. (<https://www.corpus.com.tr/>, erişim tarihi 01.12.2024).

⁶⁰ 6502 sayılı TKHK tasarısında tüketici, “*ticarî veya meslekî olmayan amaçlarla hareket eden gerçek kişi*” olarak tanımlanmış ve madde gerekçesinde de tüzel kişilerin tüketici kavramının dışında tutulması esaslı bir değişiklik olarak nitelendirilmiştir. Ancak Meclis Komisyonu’ndaki görüşmelerde tüzel kişiler, tüketici tanımına yeniden eklenmiştir. Bunun gerekçesi, Türkiye Büyük Millet Meclisi Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu’na sunulan Alt Komisyon Raporunda “*yürürlükteki 4077 sayılı Kanundaki tüketici tanımı ve uygulamada yerleşmiş yargı içtihadlarıyla tüzel kişilerin de tüketici kavramı içerisinde yer alması ve özellikle kamu yararına çalışan dernek ve vakıfların tüketici tanımı kapsamında değerlendirilmesinin yararlı olacağı düşüncesiyle “tüketici” tanımının kapsamına tüzel kişilerin de dahil edilmesini teminen “gerçek” ibaresinden sonra gelmek üzere “veya tüzel” ibaresinin eklenmesi*” olarak belirtilmiştir.; Avrupa Birliği Hukukunda tüketici kavramına ilişkin getirilen düzenlemelerde tüzel kişiler tüketici olarak kabul edilmemiştir. AB hukukunda tüketici kavramına ilişkin yapılan tanımlamalar için bkz. I. A.

⁶¹ Bahtiyar ve Biçer, “Adi İş/ Ticarî İş/Tüketici İşlemi Ayrımı ve Bu Ayrımın Önemi”, 402; Karakocalı ve Kurşun, *Tüketici Hukuku*, 22ff.; Uyumaz ve Türk, “Tacirin Tüketici Sıfatı”, 1612; Tüzel kişilerin tüketici sıfatının istisnai olması gerektiği yönünde bkz. Gümüş, *Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi*, 17; Günal, *Tüketici İşlemi*, 74.

⁶² Deryal ve Korkmaz, *Yeni Tüketici Hukuku*, 60; Karakocalı ve Kurşun, *Tüketici Hukuku*, 23.

⁶³ Kara, *Tüketici Hukuku*, 72; Aslan, *Tüketici Hukuku*, 8; Gümüş, *Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi*, 17, 30; Çabri, *Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi*, 145; Aydoğdu ve Kahveci, *Tüketici Hukuku Dersleri*, 82, 84; Karakocalı ve Kurşun, *Tüketici Hukuku*, 24; Deryal ve Korkmaz, *Yeni Tüketici Hukuku*, 60; Uyumaz ve Türk, “Tacirin Tüketici Sıfatı”, 1622; Özel, *Tüketicinin Korunması Hukuku*, 60; Altop, “Türk Hukukunda, Avrupa Birliği Hukukunda ve Uygulamada Tüketici Kavramı”, 11; Yücer Aktürk, “Tüzel Kişi Tacirin Tüketici Sıfatı”, 126; Eren Çıtır, “Ticarî İş - Tüketici İşlemi İlişkisi.” *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 20, no. 3 (2016): 42; Tekten, “Tüzel Kişi Tacirlerin Tüketici Sıfatı Sorunu”, 18; Sezer Çabri, “Yargıtay Kararları Doğrultusunda Tüketici İşlemi Kavramı,” iç. *Tüketici Hukukunun Güncel Sorunları Sempozyumu (20 Kasım 2018)*, editör İpek Yücer Aktürk (Yetkin Yayıncılık, 2019), 139.

olmadığını diğer tarafa açıkça bildirdiği veya işin ticarî sayılmasına durum elverişli olmadığı takdirde adı iş sayılır. Dolayısıyla gerçek kişi tacir, ticarî işletmesi ile ilgili işlerde kural olarak tüketici sayılamaz⁶⁴; ancak kanunda belirtilen istisnaî durumlarda tüketici sayılması mümkündür. Örneğin, gerçek kişi tacirin çocuğunun kullanımı için yaptığı bilgisayar satışına ilişkin hukukî işlem bakımından tüketici sayılması mümkündür.

Öte yandan TTK m. 19 hükmünde tüzel kişi tacirlerin gerçekleştirdiği işlemler bakımından gerçek kişi tacirlerde olduğu gibi bir istisnaya yer verilmemiştir. Bu sebeple doktrinde hakim görüş olan ve bizim de katıldığımız görüşe göre TTK kapsamındaki tüzel kişi tacirlerin veya nihai amacı gelir elde etmek olan diğer tüzel kişilerin tüketici olarak kabul edilmesi mümkün değildir.⁶⁵ Tüzel kişinin işleminin faaliyet alanı veya işletme konusuyla ilgili olup olmamasının da yapılan değerlendirme için bir önemi bulunmamaktadır.⁶⁶ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu da “Tüzel kişi tacirin barınma, gıda, giyinme ve aile gibi özel insani ihtiyaçları olmadığı için bunların hakiki şahıslar gibi adi borç ilişkileri alanı olmadığı kabul edilir. Ticaret şirketleri bir ticarî işletme işletmiyor olsalar dahi TTK.’nun 18/1.maddesi gereğince kanunen tacirdirler. Doğrudan ticarî amaçla ya da işletmenin iç ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla olup olmadığına bakılmaksızın bütün hukukî ilişkileri ticarî faaliyet kapsamında olup özel hayatlarına ilişkin bir işlem söz konusu olamayacaktır...Bu nedenle de, bir ticarî şirketin altına kaşesiyle birlikte asıl borçlu olarak yetkili temsilcisi eliyle imza koyduğu sözleşmenin “Tüketici Kredisi” başlığını taşıması, salt bu nedenle alınan kredinin tüketici kredisi olarak kabulünü gerektirmemektedir.” kararı⁶⁷ ile tüzel kişi tacirlerin tüketici olarak kabul edilemeyeceğini ifade

⁶⁴ Çabri, *Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi*, 142; Aydoğdu ve Kahveci, *Tüketici Hukuku Dersleri*, 82; Uyumaz ve Türk, “Tacirin Tüketici Sıfatı”, 1616-1617; Bahtiyar ve Biçer, “Adi İş/ Ticarî İş/Tüketici İşlemi Ayrımı ve Bu Ayrımın Önemi”, 404; Berber, “Yargı Kararları Işığında Tüketici Kavramı”, 50; Aslan, *Tüketici Hukuku*, 8; Bal, “Tacirin Tüketici Sıfatı Sorunu”, 376; Ünal, “Ticarî İş-Tüketici İşlemi Ayrımı”, 41-42; Çabri, “Yargıtay Kararları Doğrultusunda Tüketici İşlemi Kavramı”, 137; Günal, *Tüketici İşlemi*, 75.

⁶⁵ Şebnem Akipek Öcal ve İlhan Kara, *Tüketici Hukuku Ders Kitabı* (Yetkin Yayınları, 2023), 32; Uyumaz ve Türk, “Tacirin Tüketici Sıfatı”, 1618; Bahtiyar ve Biçer, “Adi İş/ Ticarî İş/Tüketici İşlemi Ayrımı ve Bu Ayrımın Önemi”, 404; Gümüş, *Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi*, 31; Akipek Öcal, *Millî Şerh*, 56; Aslan, *Tüketici Hukuku*, 7; Berber, “Yargı Kararları Işığında Tüketici Kavramı”, 50ff.; Aydoğdu ve Kahveci, *Tüketici Hukuku Dersleri*, 82; Kara, *Tüketici Hukuku*, 163; ; Özel, *Tüketicinin Korunması Hukuku*, 60; Deryal ve Korkmaz, *Yeni Tüketici Hukuku*, 60; Bal, “Tacirin Tüketici Sıfatı Sorunu”, 377; İlgün, *Tüketici İşlemleri Hukuku*, 8; Ünal, “Ticarî İş-Tüketici İşlemi Ayrımı”, 42, 48, 50; Ali Selman, Erkuş, “Tüketici Kavramının Genişletilmesi,” iç. *Tüketici Hukukunun Güncel Sorunları Sempozyumu (20 Kasım 2018)*, editör İpek Yücer Aktürk (Yetkin Yayıncılık, 2019), 25. TKHK m. 51/9 hükmüne göre “*ticarî veya meslekî faaliyetleri çerçevesinde paket tur hizmetinden faydalanan kişiler de tüketici olarak kabul edilir.*” Kanunkoyucu paket tur sözleşmelerinden yararlanan kişiler bakımından işlemin ticarî ve meslekî faaliyetleri ile ilgili olup olmadığına bakılmadan tüketici sayılacaklarını öngörmüştür. Doktrinde TKHK m. 51/9 hükmünde olduğu gibi, kanunda aksine bir hüküm varsa ancak o zaman tüzel kişi tacirlerin tüketici sayılabileceği belirtilmektedir. Bkz. Bahtiyar ve Biçer, “Adi İş/ Ticarî İş/Tüketici İşlemi Ayrımı ve Bu Ayrımın Önemi”, 404, dn. 31; Kara, *Tüketici Hukuku*, 72-73. Tüzel kişi tacirlerin ticarî amaç dışında bir amacı olamayacağını savunan yazarların bir kısmı, tüzel kişi tacirin bağış amacıyla bir şey satın almasında olduğu gibi bazı işlemlerinin tüketici işlemi sayılabileceğini ifade etmektedir. Bkz. Aydoğdu ve Kahveci, *Tüketici Hukuku Dersleri*, 82.

⁶⁶ Uyumaz ve Türk, “Tacirin Tüketici Sıfatı”, 1626.

⁶⁷ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu E. 2011/19-500 K.2011/550 T.21.09.2011 (<https://legalbank.net/arama/mahkeme-kararlari>, erişim tarihi 01.12.2024). Aynı yönde bkz. Yargıtay 13. HD., E. 2014/17865, K. 2014/41513 T. 24.12.2014. Yargıtay’ın tüzel kişi taciri tüketici olarak kabul ettiği kararları da bulunmaktadır. Bkz. Yargıtay 19.HD, E. 1999/3932 K. 1999/4621 T.06.07.1999 tarihli kararında tüzel kişi tacirin tüketici sayılmasını “*Bir tacirin borçlarının niteliğini düzenleyen TTK.nun 2-1 maddesi, tüzel kişi tacirlerin özel amaçlarla nihai tüketici olmalarını engelleyen bir anlam taşımamaktadır. Tamamen kendisine özgü etkin, kısa ve ekonomik bir prosedür içinde tüketicinin hakkına kısa yoldan kavuşmasını amaçlayan kanunun, işletmesinin tüketim ihtiyacı kadar (lastik, temizlik eldiveni, temizlik malzemesi, kırılan kapı kilidinin*

etmiştir. Bazı yazarlar⁶⁸ ise kanun koyucunun tüketici tanımında tacir sıfatına sahip tüzel kişiler ile diğer tüzel kişiler arasında herhangi bir ayrım yapmadığını; tüzel kişi tacirlerin iktisadî faaliyet konuları dışında kalan mal ve hizmet edinimleri bakımından tüketici olarak kabul edilmelerinin mümkün olduğunu savunmaktadır. Her ne kadar TTK m. 19 hükmünde tüzel kişi tacirlerin gerçekleştirdiği işlemler bakımından gerçek kişi tacirlerde olduğu gibi bir istisnaya yer verilmemiş olsa dahi bu görüşteki yazarlara göre, TKHK'daki düzenleme hem özel hem de sonraki kanun olması sebebiyle TTK m. 19/2 hükmünün bir istisnasıdır.⁶⁹

Kâr amacı gütmeyen dernek ve vakıflar, tüketicidir⁷⁰. Bununla birlikte ideal amaçlarına varmak amacıyla dernek ve vakıflar ticarî işletme de işletebilirler. TTK m. 16'ya göre amacına varmak için ticarî bir işletme işleten dernek ve vakıflar tacir sayılır. Dolayısıyla dernek ve vakıfların ticarî işletme faaliyeti kapsamında yapılan hukukî işlemleri için tüketici sayılmaları mümkün değildir.⁷¹

Kamu tüzel kişilerinin tüketici sıfatına ilişkin farklı görüşler bulunmaktadır. Bazı yazarlar⁷², haklı olarak, kamu tüzel kişilerinin nitelikleri gereği tüketici sıfatına sahip olamayacağı kanaatinde. Nitekim devletin gücünü kullanan kamu tüzel kişilerinin korunmayı gerektiren zayıf bir konumda bulunmalarından bahsedilemez.⁷³ Bazı yazarlar⁷⁴ ise ticarî veya meslekî bir amaçla hareket etmedikleri sürece kamu tüzel kişilerinin de tüketici olabileceğini savunmaktadır.

3. Bir Harekette Bulunma

Mülga 4077 sayılı TKHK m. 3/e'ye göre bir mal veya hizmeti ticarî veya meslekî olmayan amaçlarla edinen, kullanan veya yararlanan kişiler tüketici sayılmaktaydı. 6502 sayılı TKHK'da ise "mal veya hizmeti", "edinen, kullanan veya yararlanan" ifadesi yerine "hareket eden" ifadesi tercih edilmiştir. İlgili hükmün gerekçesinde tüketici tanımındaki değişikliğe ilişkin bir açıklama bulunmamakla birlikte doktrinde, söz konusu değişikliğin sebebi olarak tüketicinin yalnızca

---

yenisi, soğutma cihazı vs. gibi) malı almak suretiyle nihai tüketimde bulunan bir tüzel kişi taciri, korumanın kapsamı dışında bıraktığı düşünülemez." şeklinde gerekçelendirmiştir. (<https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/>, erişim tarihi 01.12.2024).

⁶⁸ Yücer Aktürk, "Tüzel Kişi Tacirin Tüketici Sıfatı", 121 ff; Altop, "Türk Hukukunda, Avrupa Birliği Hukukunda ve Uygulamada Tüketici Kavramı", 10; Çabri, *Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi*, 149.

⁶⁹ Bkz. Yücer Aktürk, "Tüzel Kişi Tacirin Tüketici Sıfatı", 121 ff.; Çıtır, "Ticarî İş - Tüketici İşlemi İlişkisi", 48;

⁷⁰ Aslan, *Tüketici Hukuku*, 8; Gümüş, *Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi*, 17, 30; Çabri, *Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi*, 145; Aydoğdu ve Kahveci, *Tüketici Hukuku Dersleri*, 82, 84; Karakocalı ve Kurşun, *Tüketici Hukuku*, 24; Deryal ve Korkmaz, *Yeni Tüketici Hukuku*, 60; Uyumaz ve Türk, "Tacirin Tüketici Sıfatı", 1622; ; Özel, *Tüketicinin Korunması Hukuku*, 60; Altop, "Türk Hukukunda, Avrupa Birliği Hukukunda ve Uygulamada Tüketici Kavramı", 11; Yücer Aktürk, "Tüzel Kişi Tacirin Tüketici Sıfatı", 126.

⁷¹ Gümüş, *Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi*, 18; Çabri, *Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi*, 146; Uyumaz ve Türk, "Tacirin Tüketici Sıfatı", 1622; Altop Tacir sayılan dernek ve vakıfların, ticarî işletmenin arzi faaliyetleri bakımından tüketici olarak kabul edilmesi gerektiğini ileri sürmektedir. Bkz. Altop, "Türk Hukukunda, Avrupa Birliği Hukukunda ve Uygulamada Tüketici Kavramı", 11-12.

⁷² Gümüş, *Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi*, 17; Akipek Öcal ve Kara, *Tüketici Hukuku Dersleri*, 32; Bahtiyar ve Biçer, 404; Altop, "Türk Hukukunda, Avrupa Birliği Hukukunda ve Uygulamada Tüketici Kavramı", 12; Bal, "Tacirin Tüketici Sıfatı Sorunu", 374; Yargıtay 13. HD. E. 2015/24165 K. 2015/23522 T. 6.7.2015 (<https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/>, erişim tarihi 01.12.2024). Erkuş, TKHK'da satıcı kavramı tanımlanırken kamu tüzel kişilerinden bahsedilmesine rağmen tüketici tanımında bu kavrama yer verilmemesinden bahisle kamu tüzel kişilerinin tüketici sıfatından faydalanamayacağı ifade etmektedir. Bkz. Erkuş, "Tüketici Kavramının Genişletilmesi", 25.

⁷³ Altop, "Türk Hukukunda, Avrupa Birliği Hukukunda ve Uygulamada Tüketici Kavramı", 12; Berber, "Yargı Kararları Işığında Tüketici Kavramı", 52-53.

⁷⁴ Çabri, *Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi*, 147; Çabri, "Yargıtay Kararları Doğrultusunda Tüketici İşlemi Kavramı", 140-141.

sözleşmenin tarafı olarak değil, sözleşme yapılmadan önce veya sözleşme yapıldıktan sonra da koruma ihtiyacının ortaya çıkmış olması gösterilmektedir.⁷⁵

Söz konusu değişikliklerle tüketicinin hareket tarzına ilişkin bir malın veya hizmetin edinilmesi, kullanılması veya yararlanılması gibi özel bir belirleme yapılmamıştır.⁷⁶ Dolayısıyla ticarî veya meslekî amaçla hareket etmediği sürece edim konusunun veya alıcı ya da satıcı konumunda olmasının tüketici sıfatına bir etkisi olmayacaktır. Ayrıca hareket eden ifadesiyle henüz sözleşmenin yapılmadığı durumlar da kapsama dâhil edilerek kapsam daha da genişletilmiştir ve ortada henüz bir sözleşme olmasa dahi tüketici korunur.⁷⁷

II. TİCARİ VEYA MESLEKİ AMAÇLA HAREKET EDEN KİŞİLERE TİCARİ VEYA MESLEKİ AMAÇ OLMAKSIZIN MAL VEYA HİZMET SUNAN KİŞİLERİN DURUMU

Bir hukukî işlemin taraflarından birinin ticarî veya meslekî bir amaç taşımaksızın mal veya hizmet edindiği, kullandığı veya yararlandığı ve diğer tarafın ise ticarî veya meslekî amaçla bir mal veya hizmet sunduğu durumlarda bir tüketici işlemi bulunduğu konusunda şüphe bulunmamaktadır. Örneğin, kuyumcudan altın bir kolyenin, bir otomobil bayiinden otomobilin, antikacıdan bir vazunun satın alınmasında alıcı, ticarî veya meslekî bir amaçla bu işlemi gerçekleştiriyorsa tüketicidir ve karşı taraf ticarî veya meslekî amaçla hareket eden kimselerden olduğu için yapılan işlem tüketici işlemidir. Tüketici işlemi olarak kabul edilen hukukî işlemler incelendiğinde çoğunlukla ticarî veya meslekî amaçla hareket eden satıcı veya sağlayıcılardan tüketicilerin bir mal veya hizmeti edindiği, kullandığı veya yararlandığı görülmektedir.⁷⁸ Bununla birlikte ticarî veya meslekî amaçla hareket eden kişilere, ticarî veya meslekî amaç olmaksızın mal veya hizmet sunan kişiler de tüketici olarak değerlendirilebilir mi, bu hâlde de bir tüketici işleminin varlığından söz edilebilir mi? Kuyumcuya altın kolyesini, otomobil bayiine otomobilini veya antikacıya antika vazosunu satan kimse tüketici olarak kabul edilebilir mi?

Mülga 4077 sayılı TKHK'nın ilk hâlinde tüketici işlemi kavramına yer verilmemiştir. 2003 yılında 4077 sayılı TKHK'da yapılan değişikliklerle tüketici işlemi kavramı, tanımlara eklenerek “*mal veya hizmet piyasalarında tüketici ile satıcı sağlayıcı arasında yapılan her türlü hukukî işlem*” olarak tanımlanmıştır. 6502 sayılı TKHK m. 3/1 hükmünde ise kavram genişletilerek “*mal veya hizmet piyasalarında kamu tüzel kişileri de dâhil olmak üzere ticarî veya meslekî amaçlarla hareket eden veya onun adına ya da hesabına hareket eden gerçek veya tüzel kişiler ile tüketiciler arasında kurulan, eser, taşıma, simsarlık, sigorta, vekâlet, bankacılık ve benzeri sözleşmeler de dâhil olmak üzere her türlü sözleşme ve hukukî işlemi,*” tüketici işlemi olarak kabul edilmektedir. Söz konusu hükümde tüketici kavramında olduğu gibi “amaç” odak alınmış olup tüketici ile ticarî veya meslekî amaçla hareket eden kişiler arasında kurulmuş olan her türlü hukukî işlemin tüketici işlemi olacağı ifade edilmiştir.⁷⁹ Dolayısıyla bir hukukî işlemin

⁷⁵ Aslan, *Tüketici Hukuku*, 8; Ünal, “Ticarî İş-Tüketici İşlemi Ayrımı”, 46. Benzer şekilde hem kapsama ilişkin hükümde “tüketiciye yönelik uygulamalar” da kapsama alınarak hem de tüketici işlemi tanımında hükmün kapsamını ve kanunun uygulamasını genişletecek değişiklikler yapılmıştır. Bu nedenle tüketici tanımındaki değişikliklerin de tüketici kavramını daraltma amaçlı olmadığı yönünde bkz. Aslan, *Tüketici Hukuku*, 8.

⁷⁶ Hükümde yer alan edinen, kullanan ve yararlanan ifadelerini hazır bir malın alınması ve nihai olarak tüketilmesi olarak yorumlayan Yargıtay, dar kapsamlı mal ve hizmet ilişkilerini tüketici işlemi olarak kabul etmekte ve eser sözleşmesi gibi sözleşmeleri tüketici işlemi olarak saymamaktaydı. Bkz. Özay, “6502 Sayılı Yasa Kapsamında Tüketici İşlemi”, 264; Aydoğdu ve Kahveci, *Tüketici Hukuku Dersleri*, 114.

⁷⁷ Aslan, *Tüketici Hukuku*, 9; Deryal ve Korkmaz, *Yeni Tüketici Hukuku*, 51,60ff.; Berber, “Yargı Kararları Işığında Tüketici Kavramı”, 44. Ayrıca TKHK hükümlerine başvurulması sadece tüketici sözleşmeleri bakımından değil, ilan yoluyla ödül sözü verme gibi bazı tek taraflı hukukî işlemler bakımından da söz konusudur. Bkz. Akipek Öcal, Yıldırım, Ermenek, Kutla, *Tüketici Hukuku*, 23.

⁷⁸ Kara, *Tüketici Hukuku*, 82; Çabri, “Yargıtay Kararları Doğrultusunda Tüketici İşlemi Kavramı”, 134.

⁷⁹ Kara, *Tüketici Hukuku*, 74, 83; Ozanoğlu, “Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un Maddî Anlamda Uygulanma Alanı”, 60; Çelik, “Ticarî Amaç Unsuru”, 779; İlgün, *Tüketici İşlemleri Hukuku*, 2; Erkuş,

tüketici işlemi olarak kabul edilmesinde taraflar arasındaki hukukî işlemin adının, niteliğinin, parasal değerinin kural olarak önemi bulunmamaktadır.⁸⁰

Bir hukukî işlemin tüketici işlemi sayılabilmesi için taraflardan biri, mutlaka tüketici olmalıdır. Yukarıda detaylı olarak açıklandığı üzere TKHK m. 3/k'ya göre tüketici ise *ticarî veya meslekî olmayan amaçlarla hareket eden gerçek veya tüzel kişilerdir*. Hukukî işlemin bir tarafının tüketici olarak kabul edilebilmesi için ticarî veya meslekî olmayan bir amaçla hareket etmek yeterlidir. Başka bir ifadeyle, tüketici sıfatı belirlenirken esas olan tarafın hangi amaçla hareket ettiği'dir. Bu bağlamda değerlendirildiğinde ticarî veya meslekî bir amaç olmaksızın mal veya hizmet sunan kişi de kanun koyucunun esas aldığı amacı taşımaktadır.

Mülga 4077 sayılı TKHK'dan farklı olarak 6502 sayılı TKHK'da tüketici tanımında yalnızca "*hareket eden*" ifadesi tercih edilmiş, tüketicinin hareket tarzına ilişkin özel bir belirleme de yapılmamıştır. Bir kimsenin tüketici sayılabilmesi için mutlaka mal veya hizmet alan tarafta yer alması şartı TKHK'da bulunmamaktadır. TKHK⁸¹ m. 3/1 'da ticarî veya meslekî amaçlarla tüketiciye hizmet sunan ya da hizmet sunanın adına ya da hesabına hareket eden kişiler sağlayıcı; m. 3/i'de ise ticarî veya meslekî amaçlarla tüketiciye mal sunan ya da mal sunanın adına ya da hesabına hareket eden kişiler satıcı olarak adlandırılmışsa da kanun koyucu tüketici işlemini tanımlarken satıcı veya sağlayıcı kavramlarına ilgili hükümde yer vermemiştir. Dolayısıyla bir tüketici işleminin söz konusu olması için taraflardan birinin tüketici olması gerekirken diğer tarafın *mal veya hizmet piyasalarında kamu tüzel kişileri de dâhil olmak üzere ticarî veya meslekî amaçlarla hareket eden veya onun adına ya da hesabına hareket eden gerçek veya tüzel kişi* olması yeterlidir. Sözleşmenin diğer tarafının bir satım sözleşmesindeki satıcı yahut bir kredi sözleşmesinde kredi veren gibi farklı pozisyonları bulunabilir.⁸² Bununla birlikte bu tarafın TKHK m. 3/1 ve i bentleri çerçevesinde satıcı veya sağlayıcı tanımlarını karşılama gerektirmez. Başka bir ifadeyle bir tüketici işleminin söz konusu olabilmesi için bir tarafın ticarî veya meslekî amaçla hareket ederken diğer tarafın ticarî veya meslekî amaçla hareket etmemesi yeterli olacaktır.⁸³

"Tüketici Kavramının Genişletilmesi", 26ff.; Karakocalı ve Kurşun'a göre, tüketici işleminden söz edebilmek için tam iki tarafa borç yükleyen bir hukukî işlem bulunmalıdır. Dolayısıyla sözleşme dışındaki hukukî işlemlerin tüketici işlemi olarak değerlendirilmesi mümkün değildir. Bkz. Karakocalı ve Kurşun, *Tüketici Hukuku*, 17.

⁸⁰ Akipek Öcal, *Milli Şerh*, 57; Kara, *Tüketici Hukuku*, 83, 166; Aydoğdu ve Kahveci, *Tüketici Hukuku Dersleri*, 117; Çabri, *Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi*, 94ff.; Ayşe Havutcu, "6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un Konu Bakımından Uygulama Alanı: Özellikle Tüketici İşlemleri Bakımından Kanun'un Kapsamı," *Terazi Hukuk Dergisi* 9, no. 99 (2014): 11.

⁸¹ Mülga 4077 sayılı TKHK m. 3/g hükmünde satıcı kavramı tanımlanmış olup "*Satıcı: Kamu kurum ve kuruluşları da dahil olmak üzere tüketiciye mal ve hizmet sunan gerçek veya tüzel kişileri*," ifade etmektedir.

⁸² Akipek Öcal, *Milli Şerh*, 58; Havutcu, "6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un Konu Bakımından Uygulama Alanı", 17. Tüketicinin karşısında yer alan kişi hukukî işlemin türüne göre satıcı, sağlayıcı, kredi veren, bayii, acente, imalatçı, ithalatçı olarak adlandırılabilir. Bu nedenle doktrinde müteşebbis veya girişimci kavramları tercih edilmektedir. Bkz. Kara, *Tüketici Hukuku*, 84; Girişimci kavramının TKHK kapsamında ya satıcı ya da sağlayıcı kavramını karşıladığı hususunda bkz. Gümüş, *Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi*, 13.

⁸³ Çelik, "Ticari Amaç Unsuru", 780, 781, 784. Bazı yargı kararlarında özellikle avukatlık hizmetinin kamu hizmeti niteliğinde olmasından hareketle avukatın sağlayıcı olamayacağı ve bu bakımdan avukatlık sözleşmesinin tüketici işlemi olarak kabul edilemeyeceği ifade edilmiştir. (Bkz. Ankara BAM 4. HD., E. 2018/847, K. 2018/104, 18.05.2018; Ankara BAM, 14. HD., E. 2016/267, K. 2016/230, 29.12.2016). Buna karşılık Yargıtay HGK E. 2017/3173 K. 2021/398, 01.04.2021 tarihli kararında "*tüketici işleminin tanımıdayer alan "Mal veya hizmet piyasalarında kamu tüzel kişileri de dâhil olmak üzere ticari veya mesleki amaçlarla hareket eden veya onun adına ya da hesabına hareket eden gerçek veya tüzel kişiler" ifadesi aynı maddenin (i) ve (ii) bendinde tanımlanan "satıcı" ve "sağlayıcı" kavramlarına ilişkin tanımlardan gelir. Gerek satıcı-sağlayıcı sıfatı gerekse tüketici kavramı için belirleyici kıstas "ticari ve mesleki amaç"tır.*" ifadeleri ile tüketici

Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un bütünü dikkate alındığında tüketiciyi korumaya yönelik öngörölmüş birçok hükmün bir tarafında satıcı veya sağlayıcı diğer tarafında ise tüketicinin yer aldığı uyumsuzluklara yönelik olduğu görölmektedir. Fakat bu durum, taraflardan birinin TKHK m. 3/1, i anlamında satıcı veya sağlayıcı olmadığı ama ticarî veya meslekî amaçla hareket ettiği ve diğer tarafın tüketici olduğu hukukî ilişkilerin tüketici işlemi olarak sayılmasına engel değildir. Nitekim kanunun lafzından ileri gelen bu çıkarım normun amacına da uygundur. Tüm ölkelerde tüketiciyi koruyan düzenlemelerin getirilmesinin amacı ve tüketici kavramının ortaya çıkış sebebi, zayıf durumdaki tüketiciyi hukukî işlemin diğer tarafında yer alan ve bundan faydalanma imkânı olan, ona göre daha güçlü bir pozisyonda bulunan kişilere karşı korumaktır.⁸⁴ Ticarî veya meslekî amaçla hareket eden kişilere, ticarî veya meslekî amaç olmaksızın mal veya hizmet sunan kişilerin durumunda bu koruma ihtiyacı devam etmektedir.⁸⁵ Alıcı pozisyonunda bulunan ticaret veya meslek erbabı, satıcı veya sağlayıcı olmasa dahi, tüketici karşısında güçlü konuma ve tüketiciyi yanlış yönlendirme imkânına sahip olan kimselerdir. Kanun koyucunun satıcı veya sağlayıcıdan bahsetmediği hükümler, özellikle genel nitelikli hükümler, bu tür hukukî ilişkilere uygulanarak tüketicinin korunmasını sağlayabilir. Örneğin, sözleşme yapılırken tüketiciyle müzakere edilmeden sözleşmeye dâhil edilen ve tarafların sözleşmeden doğan hak ve yükümlölüklerinde dürüstlük kuralına aykırı düşecek biçimde tüketici aleyhine dengesizliğe neden olan sözleşme şartlarını, haksız şart olarak niteleyen ve kesin olarak hükümsüz kılan TKHK m. 5 hükmüne başvuru imkânı bulunmaktadır. Benzer şekilde tüketici işlemlerinde, tüketicinin edimlerine karşılık olarak alınan şahsî teminatları 'adî kefalet' ve tüketicinin alacaklarına ilişkin karşı tarafça verilen şahsî teminatları 'müteselsil kefalet' sayan TKHK m. 4/6 hükmü başvurulabilecek bir diğer normdur.

Kanaatimizce bir otomobili ticarî veya meslekî bir amaç olmaksızın iki yıl önce bir otomobil bayisinden satın almış bir kimsenin söz konusu işlemi yaparken tüketici olduğu ve yapılan işlemin tüketici işlemi olduğu konusunda bir tereddüt bulunmamaktadır.⁸⁶ Aynı kişi, iki yıl sonra ticarî veya meslekî bir amacı olmaksızın başka bir sebeple elinden çıkarmak istediği otomobilini aynı otomobil bayisine belli bir bedel karşılığında devretmek konusunda anlaşmış da yapılan hukukî işlem tüketici işlemidir.⁸⁷ Yapılan hukukî işlemlerin taraflarında ve tarafların amaçlarında bir farklılık bulunmaktadır. İlk işlemde alıcı konumunda bulunan sonraki işlemde satıcı olarak yer almıştır. Bu değişikliğin ise ne tüketici kavramı ne de tüketici işlemi kavramı bakımından önemi vardır. Her iki hukukî işlemde de taraflardan biri ticarî veya meslekî bir amaçla hareket ederken işlemin diğer tarafı ticarî veya meslekî bir amaçla hareket etmeyen tüketicidir. Aynı durum artık elinden çıkarmak istediği antika vazoyu antikacıya satan kişi için de geçerlidir. Kuyumcuya altın kolyenin satılmasında da kişi ticarî veya meslekî bir gaye ile hareket etmiyorsa tüketici olarak kabul edilmelidir.

SONUÇ

Tüketici kavramına ilişkin hem dünyada hem de ölkemizde yapılan hukukî düzenlemeler, değişiklikler sürekli tüketici kavramının kapsamının genişletilmesi yönünde olmuştur. Kanun koyucu en kapsamlı hâliyle tüketiciyi ticarî veya meslekî olmayan bir amaçla hareket eden kişi olarak tanımlamıştır. 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun, mülga 4077 sayılı Kanun'da olduğu gibi, tüketici kavramını belirlerken amaç kriterinden hareket etmiştir. Bir hukukî işleme taraf olurken ticarî veya meslekî bir amaçla hareket edenler, tüketici sayılmazlar. Bu bağlamda ticarî veya meslekî bir

---

ve tüketici işlemi kavramı için esas olanın ticarî ve meslekî amaç olduğunu belirtmiştir (<https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/>, erişim tarihi 01.02.2025). Aynı yönde bkz. Kurşun, "Avukatlık Sözleşmesi", 292ff.; Ayşegül Küçükdağlı, "Avukatlık Sözleşmesinin Tüketiciyi Koruyucu Hükümler Ekseninde Değerlendirilmesi," *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi* 12, no. 2 (2022): 1584ff.

⁸⁴ Akipek Öcal, *Milli Şerh*, 55; Ozanoğlu, "Tüketiciyi Koruyan Düzenlemelerin Kişi Bakımından Uygulanma Alanı", 666; Kara, *Tüketici Hukuku*, 82; Karakocalı ve Kurşun, *Tüketici Hukuku*, 21; Çabri, *Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi*, 57ff.

⁸⁵ Çabri, *Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi*, 82.

⁸⁶ Bkz. Kara, *Tüketici Hukuku*, 82.

⁸⁷ Çabri, *Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi*, 82.

amaç olmaksızın mal veya hizmet sunan kişiler, kanun koyucunun esas aldığı amacı taşımaktadır. 6502 sayılı TKHK’da tüketici kavramında “hareket eden” ifadesi tercih edilerek tüketicinin hareket tarzına ilişkin özel bir belirleme yapılmamıştır. Dolayısıyla bir kimsenin tüketici sayılabilmesi için mutlaka mal veya hizmet alan tarafta yer alması şart değildir. O hâlde ticarî veya meslekî bir amaç olmaksızın mal veya hizmet sunan kişilerin, tüketici olarak değerlendirilmelerine bir engel bulunmamaktadır.

Netice olarak tüketici işleminden söz edilebilmek için bir tarafın tüketici olması ve hukukî işlemin karşı tarafının ise ticarî veya meslekî amaçla hareket eden bir kişi olması gerektiğine göre, ticarî veya meslekî amaçla hareket eden kişilere ticarî veya meslekî amaç olmaksızın mal veya hizmet sunan kişilerin yapmış olduğu hukukî işlemler de tüketici işlemi olarak kabul edilmelidir.

KAYNAKÇA

- Akipek Öcal, Şebnem. “Madde 3/Akipek Şerhi.” iç. *Millî Şerh, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi*. editör Özlem Tüzüner ve Hakan Tokbaş, Aristo Yayınevi, 2016, 40-59.
- Akipek Öcal, Şebnem ve Tamer Bozkurt. “Yargıtay Kararları Işığında Tüketici İşlemlerinde Ticarî Hükümlerin Uygulanabilirliği Sorunu.” *Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 11, 2 (2023): 669-713.
- Akipek Öcal, Şebnem ve İlhan Kara. *Tüketici Hukuku Ders Kitabı*. Yetkin Yayınları, 2023.
- Akipek Öcal, Şebnem, Abdülkerim Yıldırım, İbrahim Ermenek ve Selda Kutla. *Tüketici Hukukunda Uzman Arabuluculuk*. Deniz Ofset Matbaacılık, 2021.
- Altınar Yolcu, Fatma Zeynep. “Tüketicinin Korunması Kavramının Tarihsel Gelişimi ve Bu Gelişimin Türk Hukukuna Yansıması.” *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 24, no. 2 (2018): 1111-1124.
- Altınar, Atilla. “Türk Hukukunda, Avrupa Birliği Hukukunda ve Uygulamada Tüketici Kavramı.” *İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 3, no. 1-2 (2004): 3-14.
- Aslan, İ. Yılmaz. 6502 Sayılı Kanuna Göre Tüketici Hukuku. Ekin Yayınevi, 2015.
- Aydoğdu, Murat ve Nalan Kahveci. *Tüketici Hukuku Dersleri*. Adalet Yayınevi, 2021.
- Bahtiyar, Mehmet ve Levent Biçer. “Adi İş/Ticarî İş/Tüketici İşlemi Ayrımı ve Bu Ayrımın Önemi.” *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 22, no. 3 (2016): 395-436.
- Bal, Yakup. “Tacirin Tüketici Sıfatı Sorunu.” *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 13, no. 50 (2022): 365-384.
- Berber, Bahaeddin. “Yargı Kararları Işığında Tüketici Kavramı.” *Konya Barosu Dergisi* 1, no. 1 (2023): 41-72.
- Çabri, Sezer. *Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi*. Adalet Yayınevi, 2021.
- Çabri, Sezer. “Yargıtay Kararları Doğrultusunda Tüketici İşlemi Kavramı iç. *Tüketici Hukukunun Güncel Sorunları Sempozyumu (20 Kasım 2018)*, editör İpek Yücer Aktürk, 125-174. Yetkin Yayıncılık, 2019.
- Cenger, Ege. “Tüketici Hukuku Açısından Taşınır Satımında Ayıplı Mal Kavramı.” *İzmir Barosu Dergisi* 87, no. 3 (2022): 99-166.
- Çelik, Aytakin. “Tüketici İşlemlerindeki Ticarî Amaç Unsurunun Ticarî İş Açısından Değerlendirilmesi.” *Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 11, no. 2 (2023): 777-805.
- Çıtır, Eren. “Ticarî İş - Tüketici İşlemi İlişkisi.” *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 20, no. 3 (2016): 37-52.
- Deryal, Yahya ve Yakup Korkmaz. *Yeni Tüketici Hukuku*. Adalet Yayınevi, 2015.
- Doğan, Vahit. “Tüketici Akitlerine Uygulanacak Hukukun Tespiti.” *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 5, no. 1-2 (Prof. Dr. M. Şakir Berki’ye Armağan) (1996): 153-179.
- Doğar, Mehmet. “Karma Kullanım Amaçlı Bir Konut Satışı Açısından TKHK Hükümlerinin Uygulanması Sorunu.” *Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi*, no. 1 (2021): 305-326.
- Erkuş, Ali Selman. “Tüketici Kavramının Genişletilmesi.” iç. *Tüketici Hukukunun Güncel Sorunları Sempozyumu (20 Kasım 2018)*, editör İpek Yücer Aktürk, Ankara: Yetkin Yayıncılık, 2019, 23-30.
- Gümüş, Mustafa Alper. 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi Cilt: 1. Vedat Kitapçılık, 2014.
- Günel, Aydın Ebrar. *Tüketici İşlemi ve Tüketici İşleminde Doğan Uyuşmazlıkların Arabuluculuk Yoluyla Çözülmesi*. Adalet Yayınevi, 2024.
- Havutcu, Ayşe. “6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un Konu Bakımından Uygulama Alanı: Özellikle Tüketici İşlemleri Bakımından Kanun’un Kapsamı.” *Terazi Hukuk Dergisi* 9, no. 99 (2014): 8-19.
- İnal, H. Tamer. *Tüketici Hukuku*. Seçkin Yayıncılık, 2015.

- İlgün, Ömer Faruk. *Tüketici İşlemleri Hukuku*. Legal Yayınları, 2021.
- Kara, İlhan. *Tüketici Hukuku*. Yetkin Yayıncılık, 2021.
- Karakocalı, Ahmet ve Ali Suphi Kurşun. *Tüketici Hukuku*. Aristo Yayınevi, 2015.
- Kılınç, Ayşe Nur. "Takviye Edici Gıdalara İlişkin Aldatıcı Reklamlar Karşısında Tüketicinin Korunması." *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 28, no. 2 (2024): 677-720.
- Kılınç, Ayşe Nur. "Avukatlık Ücretine İlişkin Uyuşmazlıklarda Zorunlu Arabuluculuk." iç. *Necmettin Erbakan Hukuk Araştırmaları Özel Hukuk*. editör Zekeriya Mızırak ve Nuran Koyuncu, Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Yayınları, 2021: 329-351.
- Kırca, Çiğdem. "Tüketicinin Korunmasına İlişkin Modeller, TKHK'un Amacı ve Avrupa Birliği Tüketici Yönergelerinin Kapsamı (6502 Sayılı TKHK'un Yorumu ve TKHK'da Düzenleme Bulunmayan Konularda Tüketici İşlemlerinden Kaynaklanan Uyuşmazlıklarda Görevli Mahkeme." *Yargıtay Dergisi* 43, no. 2 (2017):285-342.
- Kurşun, Ali Suphi. "Avukatlık Sözleşmesinin Tüketici İşlemi Bakımından Değerlendirilmesi." *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, no. 142 (2019): 289-304.
- Küçükdağlı, Ayşegül. "Avukatlık Sözleşmesinin Tüketiciyi Koruyucu Hükümler Ekseninde Değerlendirilmesi." *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi* 12, no. 2 (2022): 1582-1619.
- Ozanoğlu, Hasan Seçkin. "Mukayeseli Hukuk ve Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Açısından Tüketiciyi Koruyan Düzenlemelerin Kişi Bakımından Uygulanma Alanı (Tüketici Kavramına Mukayeseli Bir Bakış)." *Prof. Dr. Kemal Oğuzman'ın Anısına Armağan*, editör Nami Barlas, Abuzer Kendigelen, Suat Sarı, Beta Yayınları, 2000: 663-692.
- Ozanoğlu, Hasan Seçkin. "Tüketici Sözleşmeleri Kavramı (Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un Maddi Anlamda Uygulanma Alanı)." *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 50, no. 1 (2001): 55-90.
- Özay, Osman Levent. "6502 Sayılı Yasa Kapsamında Tüketici İşlemi." *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi* 4, no. 12 (2017): 257-272.
- Özel, Çağlar. "Hukuksal Açıdan Tüketicinin Korunması ve Tüketicinin Korunma Gerekliliğine İlişkin Bir Değerlendirme." *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 26, no. 1 (2008): 287-299.
- Özel, Çağlar. *Tüketicinin Korunması Hukuku*. Seçkin Yayıncılık, 2021.
- Seda Özmumcu. "6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un Hükümleri ve Yargıtay Kararları Çerçevesinde Tüketici Mahkemelerinin Görev Alanına Giren Uyuşmazlıklara Genel Bir Bakış", *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 16, no. Özel Sayı (2015): 831-871.
- Serozan Rona. "Tüketiciyi Koruma Yasasının Sözleşme Hukuku Alanındaki Düzenlemesinin Eleştirisi." *Yasa Hukuk İçtihat ve Mevzuat Dergisi* 15, no. 173/4 (1996):579-598.
- Sirmen, A. Lale. "Tüketici Hukukunun Amacı ve Özellikleri." *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi* 8, no. Özel Sayı (2013): 2465-2476.
- Tekten, Emel. "Tüzel Kişi Tacirlerin Tüketici Sıfatı Sorunu ve Bu Kapsamda Taraf Oldukları Hukukî Uyuşmazlıkların Ticari/Tüketici Dava Şartı Arabuluculuğa Etkileri." *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 31, no. 1 (2023): 1-34.
- Tüzüner, Özlem. "Madde 1/Tüzüner Şerhi." *Milli Şerh, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi*. editör Özlem Tüzüner ve Hakan Tokbaş, Aristo Yayınevi, 2016, 1-27.
- Uyumaz, Alper ve Mehmet Cemil Türk. "Tacirin Tüketici Sıfatı", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 72, no. 3 (2023): 1591-1633.
- Ünal, Ahmet Cemil. "Ticari İş-Tüketici İşlemi Ayrımı Kapsamında Tüzel Kişi Tacirlerin Durumu." *Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 6, no. 1 (2020): 37-52.
- Yıldırım, Abdülkerim ve Bilge Aytuğar. "Tüketici İşlemlerinde Kıymetli Evrak Düzenlenmesi." *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 24, no. 2 (2020): 31-62.

Yücer Aktürk, İpek. “Tüzel Kişi Tacirin Tüketici Sıfatı.” *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 20, no. 2 (2016): 103-128.

Zengin, Hüseyin Kağan. “Zirai Amaçla Gerçekleştirilen Hukuki İşlemlerin Tüketici İşlemleri Bakımından Değerlendirilmesi.” *Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 2, no. 2 (2024): 33-55.

Zevkliler, Aydın ve Çağlar Özel. *Tüketicinin Korunması Hukuku*. Seçkin Yayıncılık, 2016.